

Tutkintotyö

Suvi Santajärvi

K-RUOKAKAUPPOJEN JÄTEHUOLLON KÄYTÄNNÖT JA KUSTANNUKSET

Työn ohjaaja
Työn teettäjä
Tampere 2006

TkL Marjukka Dyer
Ruokakesko Oy, valvojana Toni Pelin

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Environmental Engineering

Santajärvi, Suvi

Tutkintotyö

Työn ohjaaja

Työn teettäjä

Toukokuu 2006

Hakusanat

K-ruokakauppojen jätehuollon käytännöt ja kustannukset

42 sivua + 5 liitesivua

TkL. Marjukka Dyer

Ruokakesko Oy, valvojana Toni Pelin

jätehuolto, jätehuoltokäytäntö, ruokakauppa, jäte

TIIVISTELMÄ

Työssä selvitetään K-citymarket- ja K-supermarket-ketjujen jätehuoltokäytäntöjä sekä -kustannuksia.

Työn tarkoituksena on tuottaa tuloksia, joiden perusteella K-ympäristökauppojen jätehuollon toimintamalleja kehitetään. Tulosten avulla tuodaan esille myös parhaita käytäntöjä kaupan jätehuollossa.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty kyselytutkimusta, joka suoritettiin puhelinhaastatteluin sekä sähköpostin välityksellä. Lisäksi apuna on käytetty erilaisia lähteitä kuten jätelakia, selvityksiä ja Keskon omia materiaaleja.

Tutkimukseen valittiin mukaan viisikymmentä (50) kauppa. Viisikymmentäkuusi (56) prosenttia kaupoista vastasi kyselyyn.

Tuloksista voidaan todeta, että kauppojen väliset käytännöt eroavat toisistaan. Vastauksien perusteella kauppojen tietoisuutta jätehuoltonsa käytännöistä sekä kustannuksista tulisi lisätä.

Kyselyn tulokset auttavat yhtenäistämään K-ympäristökauppojen jätehuoltokäytäntöjä. Hyvät jätehuoltokäytännöt sekä jätteen synnyn ehkäisy toimivat avainasemassa kaupan kustannussäästöissä.

Tulevaisuudessa kauppojen tulisi yhteistyössä Keskon kanssa jatkaa jätehuoltojärjestelmiensä kehittämistä sekä niiden yhtenäistämistä mahdollisuuksien mukaan koko ketjun osalta.

TAMPERE POLYTECHNIC – UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Environmental Engineering

Santajärvi, Suvi

Engineering Thesis

Thesis Supervisor

Commissioning Company

May 2006

Keywords

Practices and Expenses of Waste Management in the K- Food Stores

42 pages + 5 appendices

Tech. Lic. Marjukka Dyer

Kesko Food Ltd, Supervisor: Toni Pelin

waste management, food stores, waste

ABSTRACT

The thesis defines waste management practices and expenses incurred by waste management in the K-citymarket and K-supermarket chains.

Intention of this thesis is to yield information and results which are used to perfect operation models of the K- environmental stores, which is the environmental management concept of the K-stores'. By the means of the results the best practices in the waste management of the stores are disclosed.

The research was carried out by an inquiry which was conducted via telephone interviews and E-mail. In addition various materials as the Waste Act, disquisitions and materials produced by Kesko have been used.

Fifty (50) stores were selected for the survey and out of that fifty six (56) per cent responded the inquiry.

The results show that practices in the different stores vary. Based on the answers, awareness of the waste management and its expenses should be augmented to the stores.

The results of the questionnaire contribute to standardizing and easing the waste management practices of the K-environmental stores. Functional waste management practices as well as preventing produced waste are in the key position for cost savings at the stores.

In the future the stores should develop the waste management practices in co-ordination with Kesko in pursuance of standardizing the waste management throughout the chain.

ALKUSANAT

Tämä tutkintotyö on tehty Tampereen ammattikorkeakoulun Environmental Engineering-koulutusohjelmassa. Tahdon kiittää kaikkia henkilöitä, joilta olen saanut tukea ja apua tutkintotyötäni varten. Erityisesti haluan kiittää Pirkko, Matti, Sanna ja Satu Santajärveä sekä Hillary Clintonia oivaltavista työtäni koskevista huomioista ja neuvoista. Kiitokset myös lehtori Kirsti Kalliolle tuesta, joka on auttanut minua työni loppuunsaattamisessa sekä Keskolle mahdollisuudesta kirjoittaa tutkintotyöni kiinnostavasta mutta haastavasta aiheesta.

Tampereella Huhtikuussa 2007

Suvi Santajärvi

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT	3
ALKUSANAT	4
SISÄLLYSLUETTELO	5
SYMBOLI- JA LYHENNELUETTELO	6
1 JOHDANTO	7
1.1 Taustaa.....	7
1.2 Selvityksen tavoitteet.....	7
1.3 Rajaukset	8
2 KYSELYN TOTEUTUS	9
2.1 Menetelmät ja raportin rakenne.....	9
2.2 Otanta	9
3 TULOKSET	10
3.1 Virheiden mahdollisuudet	10
3.2 Vastausprosentti	11
3.3 Kiinteistön vaikutus jätehuoltoon.....	13
3.4 Jätehuollon käytännöt.....	14
3.4.1 Kerättävä jäte.....	14
3.4.2 Keräysvälineiden omistus.....	16
3.4.3 Jätteenkuljetus	17
3.5 Ongelmajätteet.....	19
3.6 Seuranta ja kehitys.....	20
3.7 Kehitykseen vaikuttaneet tekijät.....	25
3.8 Asiakkaat	26
3.9 Ruokakeskon tuki	28
3.10 Lähitulevaisuuden suunnitelmat	30
3.11 Kehitystarpeet.....	32
3.12 Vahvuudet.....	33
4 PÄÄTELMÄT	34
5 SUOSITUKSET	35
5.1 Pakkausmateriaalit.....	35
5.2 Kaupan käytännöt.....	36
5.3 Jätehuoltotilat	36
5.3 Jätteen vähentäminen.....	37
5.4 Energiajaje	37
5.5 Asiakkaat	38
5.6 Jätteenkeräysvälineet.....	39
5.7 Ruokakeskolta vaadittavat toimenpiteet.....	39
LÄHTEET	41
LIITTEET.....	42

SYMBOLI- JA LYHENNELUETTELO

BAT	Best available technology, paras saatavilla oleva tekniikka
BIO2	Pakkausmateriaalia sisältävä biojäte
CM	Citymarket
IS	Itä-Suomi
JH	Jätehuolto
JL	Jätelaki
n	Lukumäärä
OS	Oulun seutu
PKS	Pääkaupunkiseutu
SER	Sähkö- ja elektroniikkaromu
SM	Supermarket
TAS	Tampereen seutu
TUS	Turun seutu

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Suomen jätelain tavoitteena on edistää luonnonvarojen järkevää käyttöä sekä ehkäistä jätteiden aiheuttamia ympäristö- ja terveysaittoja. Lain mukaan merkittävintä on jätteen synnyn ehkäisy. Tuotannon harjoittaja veloitetaan olemaan tarpeeksi hyvin selvillä tuottamastaan jätteestä sekä sen aiheuttamista haitoista. Jätteen tuottajan tulee olla selvillä myös mahdollisuuksista kehittää toimintonsa jätemäärän ja sen haitallisuuden pienentämiseksi. Jätteen haltijan tulee tuntee muun muassa jätteen määrä, laji sekä sen alkuperä. /4/

Jätehuolto on yksi keskeisistä asioista tarkasteltaessa päivittäistavarakaupan käytäntöjä. Jätteen synnyn ehkäisy sekä jätteiden lajittelu ja kierrättäminen ovat huomattavia keinoja vähentää ympäristökuormitusta /1/. Kaupalla on mahdollisuus vaikuttaa myös asiakkaidensa kautta jätteen määrään valitsemalla kestäviä ja vähän pakattuja tuotteita valikoimiinsa /3/. Jätehuollolle asetettujen vaatimusten tiukentuessa myös jätehuollon kustannukset nousevat merkittävästi. Hyvien jätehuoltokäytäntöjen sekä jätteen synnyn ehkäisyn avulla pystytään luomaan merkittäviä kustannussäästöjä. /1, 9/ Henkilöstön aktiivisella osallistumisella on suuri vaikutus jätehuoltoon, sillä se määrää suurelta osin kaupan kierrätysasteen.

Keskon sekä K-kauppioiden kehittämä ympäristönhallintajärjestelmä K-ympäristökauppa auttaa K-ryhmän kauppiaita pienentämään aiheuttamaansa ympäristökuormitusta sekä tarjoaa kaupan asiakkaille mahdollisuuden vastuulliseen kuluttamiseen. Toimintamallin piiriin kuluu myös K-citymarket-ketju ja lähes koko K-supermarket-ketju. /8/

1.2 Selvityksen tavoitteet

Selvityksessä on Ruokakeskon toimesta kartoitettu K-citymarket- sekä K-supermarket-ketjujen kauppiaiden jätehuollon käytäntöjä sekä kustannuksia osana K-ympäristökaupan toimintamallin

kehittämistä. Myös jätehuollon kustannustason jatkuva nousu on lisännyt tarvetta tehokkaiden jätehuoltomallien selvittämiseen ruokakaupoissa. Yhtenäistä jätehuoltoraportointia ovat rajoittaneet muun muassa liiketoimintayksiköiden erilaiset jätehuoltokäytännöt. Lisäksi eri kuntien jätehuoltomääräykset poikkeavat toisistaan, mikä aiheuttaa haasteita yritykselle, jonka toimialue kattaa koko maan.

Tämän työn tavoitteena on luoda perusteita K-ympäristökauppojen tulevaisuuden jätehuollon toimintamallien kehittämiseksi sekä hyvien käytäntöjen esiin saamiselle.

1.3 Rajaukset

K-ruokakauppojen jätehuollon toimintatapoja kartoitettiin kyselyn avulla K-citymarket- ja K-supermarket-ketjujen kaupoissa. Kysely toimitettiin noin neljännekselle kyseisten ketjujen yhteenlaskettujen liikkeiden määrästä pääkaupunkiseudun, Tampereen, Turun, Oulun ja Itä-Suomen alueilla. Muut liikkeet rajattiin tutkimuksen ulkopuolelle. Alueiden valinnalla haluttiin taata monipuolinen näkemys jätehuoltoasioihin eri puolilla Suomea, samalla kuitenkin rajaten otoksen koko sopivaksi. K-ympäristökaupat soveltuivat kyselyyn hallintajärjestelmän asettamien vaatimusten vuoksi, jotka osaltaan johtavat jätehuollon toimintatapojen samankaltaisuuteen otokseen valituissa myymälöissä.

Ruokakeskon edustaja valitsi valittujen alueiden kaupoista sellaiset, joista uskoi varmimmin tulevan vastauksia.

2 KYSELYN TOTEUTUS

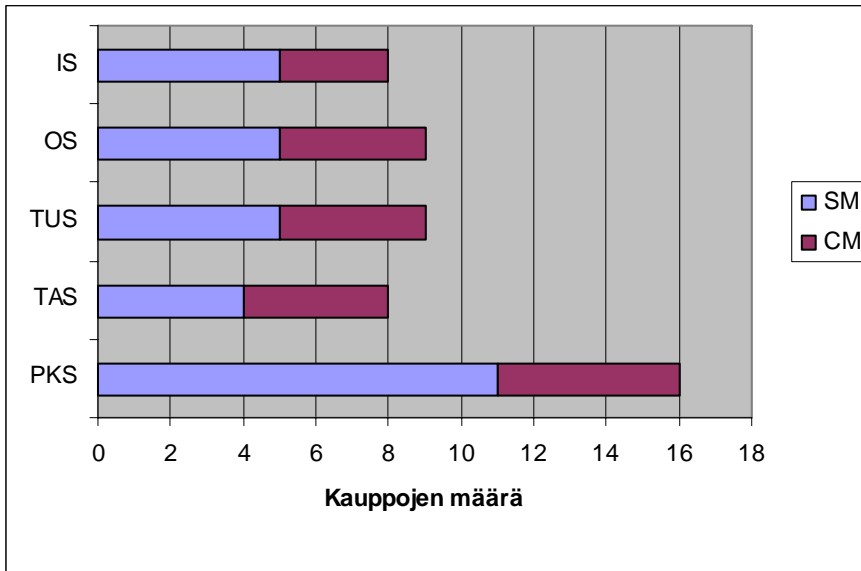
2.1 Menetelmät ja raportin rakenne

Kysely toteutettiin haastattelututkimuksena siten, että vastaajilla oli mahdollisuus tutustua kysymyksiin ennakoon.

Yhteensä viidellekymmenelle K-citymarketille sekä K-supermarketille lähetettiin postitse jätehuollon käytäntöjä sekä kustannuksia koskeva kyselylomake (LIITE 1) saatteineen (LIITE 2). Kauppojen ympäristöasioista vastaavaa henkilöä pyydettiin perehtymään kyselylomakkeeseen etukäteen. Jätehuoltovastaavana toimi usein joko kauppias tai kaupan ympäristövastaava. Aikaisintaan viikon kuluttua kyselyn lähettämisestä kauppoihin otettiin yhteyttä. Tällöin sovittiin aika puhelinhaastattelulle, jossa kysely käytiin läpi. Osa jätehuoltovastaavista oli kirjannut vastaukset valmiiksi, mikä sujuvoitti puhelinhaastattelun etenemistä. Osa jätehuoltovastaavista halusi vastata kyselyyn kirjallisesti, jolloin heille lähetettiin lomakkeesta sähköinen versio. Haastatteluista ja palautuneista lomakkeista saadut vastaukset kirjattiin kauppakohtaisiin lomakkeisiin, joista tiedot yhdistettiin vastaukset käsittävään taulukkoon. Taulukon perusteella saatiin kattava näkemys eri liiketoimintayksiköiden jätehuoltokäytännöistä sekä jätehuoltoon kohdistuvista asenteista.

2.2 Otanta

Ruokakeskon edustaja valitsi 20 K-citymarkettia ja 30 K-supermarkettia vastaamaan kyselyyn. Kaupat jakoutuivat alueittain seuraavasti; pääkaupunkiseutu (PKS) kuusitoista (16) kauppa, Tampereen seutu (TAS) kahdeksan (8) kauppa, Turun seutu (TUS) yhdeksän (9) kauppa, Oulun seutu (OS) yhdeksän (9) kauppa sekä Itä-Suomi (IS) kahdeksan (8) kauppa (Kuva 2.1).

Kuva 2.1 Kyselyyn valittujen kauppojen jakautuminen alueittain sekä ketjuittain

3 TULOKSET

3.1 Virheiden mahdollisuudet

Kaupat, joille kysely toimitettiin, valittiin Ruokakeskon toimesta. Tällä toimenpiteellä yritettiin valita kauppia, joista todennäköisimmin saataisiin kyselyyn vastaus. Satunnaisotannalla olisi mahdollisesti saavutettu erilainen tulos. Useat kyselyyn vastanneista kaupoista olivat sellaisia, jotka ovat aikaisemminkin toimineet aktiivisesti vastaavissa yhteyksissä. Otannan rajaaminen viiteen eri alueeseen ei anna täydellistä kuvaa koko maan toiminnoista, sillä jätehuoltokäytännöt vaihtelevat kunnittain ja myös rajattujen alueiden sisällä saattaa olla kunnallisia vaihteluita.

Raportissa on mainittu tapauksia, joissa vastaukseksi on annettu ”ei tietoa”. Vastausta ei pidä kuitenkaan tulkita niin, ettei kauppa olisi tietoinen jätehuoltoasioistaan. Mainittuun vastaukseen viitataan myös tilanteissa, jolloin kyselyssä on puutteita eikä sen perusteella ole voitu vetää muita johtopäätöksiä kaupan käytännöistä.

K-citymarket-ketjussa oli kyselyn tapahtuessa meneillään Mammuttimarkkinat -myynninedistämiskampanja, joka aiheuttamiensa kiireiden vuoksi saattoi vaikuttaa siihen, että osa jätehuoltovastaavista päätti jättää vastaamatta kyselyyn.

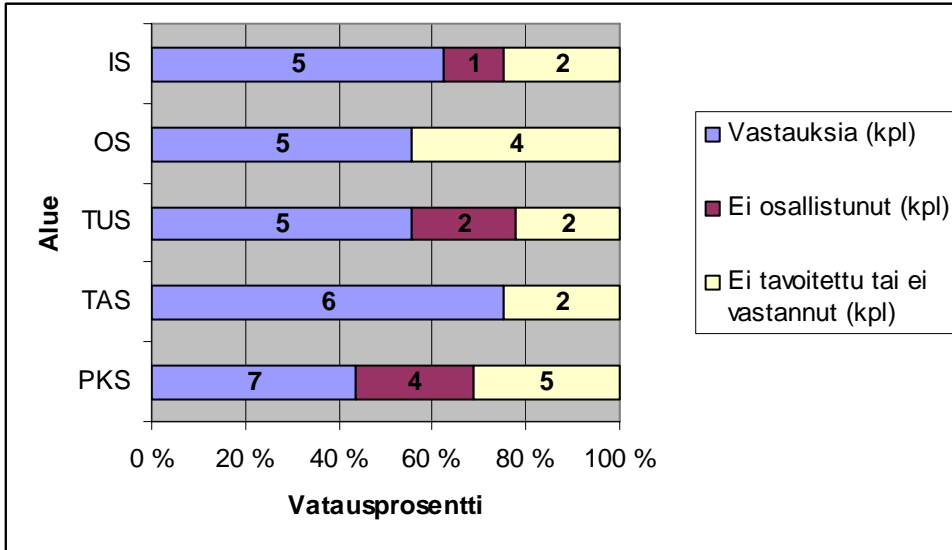
Kaikki vastaajista eivät vastanneet koko kyselyyn, vaan vain osaan kysymyksistä. Siksi kysymyskohtaisten vastausten määrät poikkeavat toisistaan.

3.2 Vastausprosentti

Kyselyyn vastasi 35 kauppa 50:stä. Vastausprosentiksi tuli näin 70 %. Kokonaismäärästä 14 prosenttia (7 kauppa) ilmoitti, ettei osallistu kyselyyn, joten varsinaisia tuloksia saatiin yhteensä 28 kaupasta, joka vastaa 56:tta prosenttia otokseen valittujen kauppojen määrästä. Tähän lukuun viitataan jatkossa vastanneiden kauppojen määrästä puhuttaessa. Osa jätehuoltovastaavista halusi täyttää kyselyn itsenäisesti ja toimittaa sen joko sähköisesti tai faksilla. Kirjallisen vastauksen luvanneista 9 kauppa jätti lomakkeen palauttamatta, tämä vastaa 18 prosenttia kauppojen kokonaismäärästä.

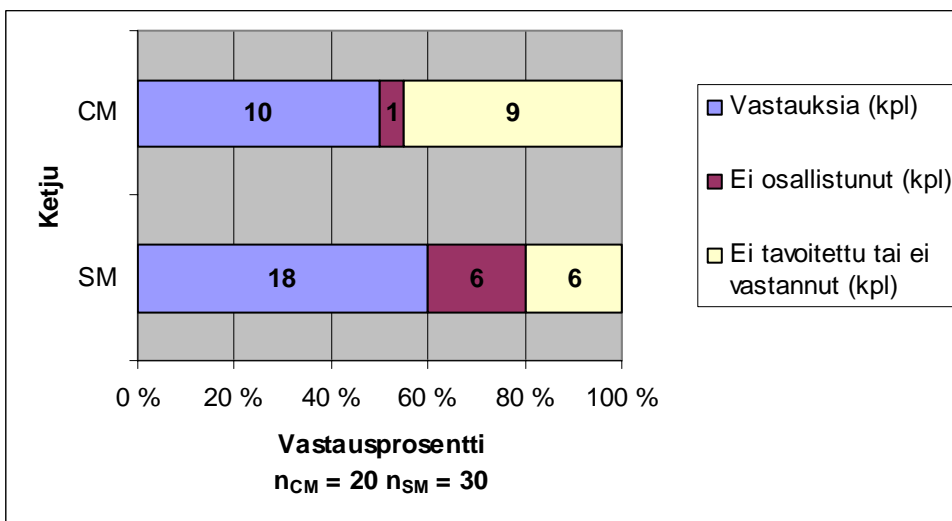
Kaikkia otannan jätehuoltovastaavia ei tavoitettu tai kauppoilla ei ollut tiedossa jätehuoltovastaavaa. Joissain tapauksissa jätehuolto saattoi olla ulkoistettu ja se hoidettiin esimerkiksi keskitetysti koko kaupakeskuksen osalta. Tällöin kauppoilla ei välttämättä ollut tarvittavaa tietoa lomakkeen täyttämiseen helposti saatavilla. Näiden kauppojen yhteismäärä oli 30 prosenttia (15 kauppa) kyselyn otannasta.

Tampereen seudun kaupoista kyselyyn vastasi 75,0 % kun pääkaupunkiseudulla kyselyyn vastasi vain 43,8 % kaupoista (Kuva 3.2.1).

Kuva 3.2.1 Alueelliset vastausten määrät ja vastausprosentit

Maanlaajuisesti K-citymarketeista kyselyyn vastasi 50 % (10 kauppaa) ja 5 % (1 kauppa) ilmoitti, etteivät he osallistu kyselyyn. K-supermarketeista vastauksen kyselyyn antoi 60 % (18 kauppaa) ja 20 % (6 kauppaa) ketjun kaupoista, joihin kysely lähetettiin, ilmoitti jättävänsä osallistumatta kyselyyn. (Kuva 3.2.2).

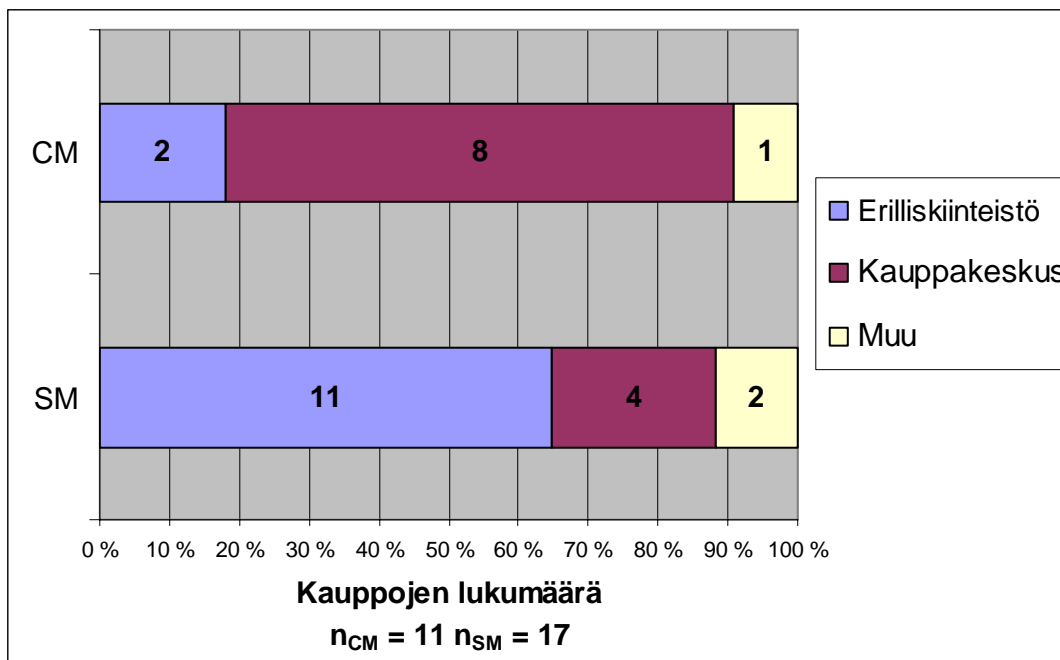
Kuva 3.2.2 Ketjuttaiset vastausten määrät ja vastausprosentit

3.3 Kiinteistön vaikutus jätehuoltoon

Käytössä oleva kiinteistö vaikuttaa osaltaan kaupan jätehuoltokäytäntöihin. Esimerkiksi vanha kiinteistö saattaa aiheuttaa rajoituksia kaupan jätetiloille ja jätehuoltoratkaisuille. Muun muassa tämän takia joidenkin kauppojen jätehuoltotilat, tai osa niistä, saattaa sijaita ulkona, jolloin jätteet ovat herkemmin alttiina sekä eläimille että ulkopuolisille.

Etenkin kauppakeskuksissa sijaitsevilla liikkeillä jätehuolto saattaa olla järjestetty yhdessä kauppakeskuksen tai muiden siellä sijaitsevien yritysten kanssa. Tällöin ei välttämättä ole saatavilla tarkkoja laskelmia yksittäisen liikkeen tuottamista jätemääristä ja -kustannuksista.

Vastanneista K-supermarketeista 64,7 % sijaitsee erilliskiinteistöissä ja 23,5 % kauppakeskuksissa. Vastanneista K-citymarketeista erilliskiinteistössä sijaitsee vain 18,2 %, kun taas 72,7 % ketjun kaupoista sijaitsee kauppakeskuksissa. Kaksi K-supermarkettia sekä yksi K-citymarket ilmoittivat toimivansa muunlaisessa kiinteistössä. (Kuva 3.3.1) Tällöin kyseessä oli liikekiinteistö, jossa toimi myös muutama muu myymälä. Kiinteistöjen tyypeissä ei juuri ollut alueellisia eroja.

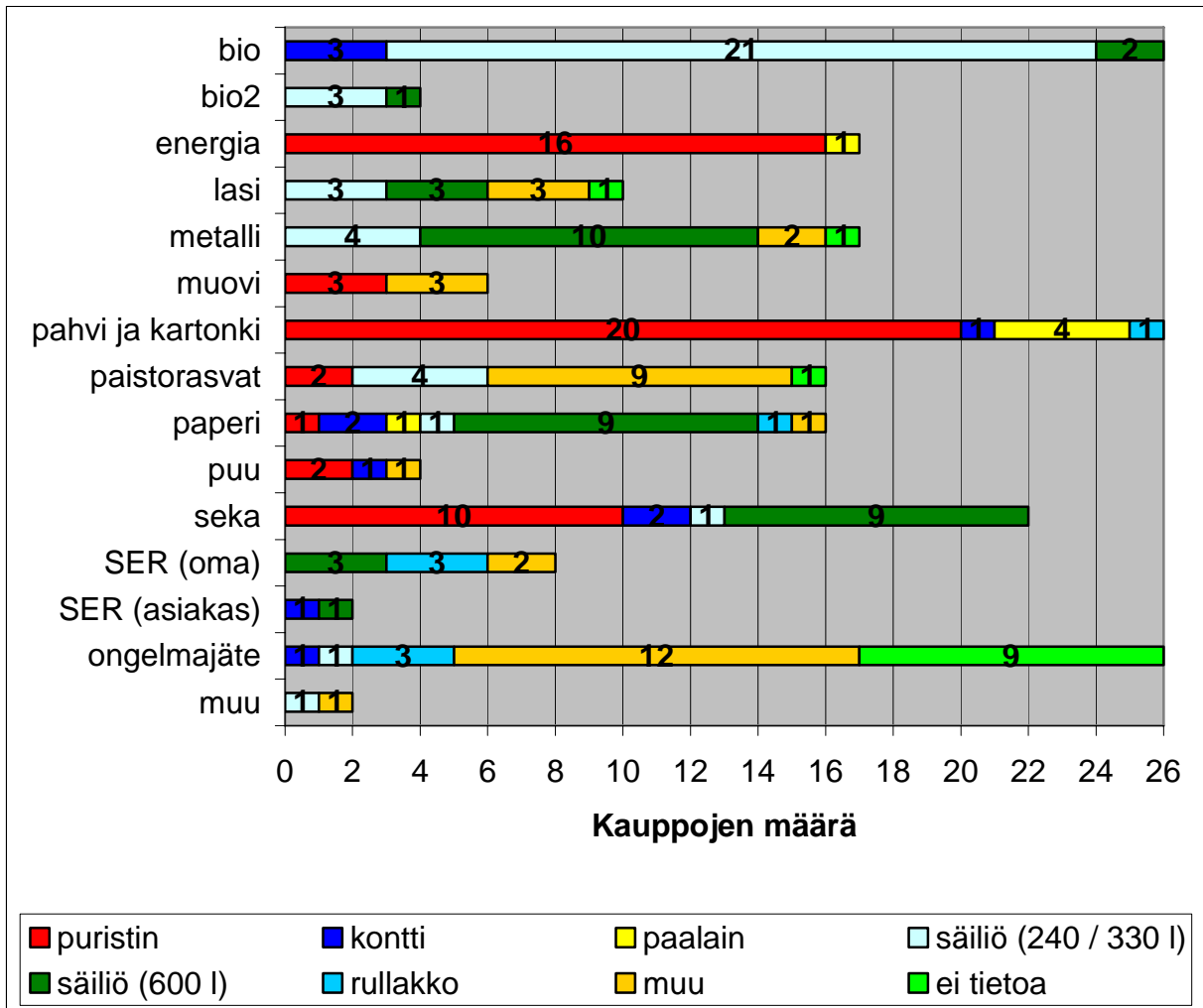
Kuva 3.3.1 K-citymarkettien ja K-supermarkettien jakautuminen kiinteistötyypeittäin

3.4 Jätehuollon käytännöt

Jätehuollon käytäntöjä kartoitettiin kerättävien jakeiden, jakeisiin käytettävien keräysvälineiden sekä jätehuoltoyhtiöiden osalta. Jätejake on ”hyötykäyttötarkoituksen rajaama ja määrittelemä jätelaji”/2/. Kaksi (2) kyselyn palauttaneista kaupoista jätti vastaamatta lomakkeen tähän osioon. Tämä tulee ottaa huomioon tuloksia tarkasteltaessa. Osa kaupoista on saattanut myös ilmoittaa saman keräysvälineen useampaan kertaan. Näin on käynyt muun muassa joissain tapauksissa, joissa esimerkiksi energiajätteen sekaan on laitettu puuta. Tällöin on molempien jakeiden keräysvälineeksi ilmoitettu puristin, jolloin sama puristin näkyy tuloksissa useaan kertaan.

3.4.1 Kerättävä jäte

Yleisimmin kerättävät jakeet ovat biojäte sekä pahvi ja kartonki (Kuva 3.4.1) Kaikki kyselyn osioon vastanneet ilmoittivat keräävänsä näitä jakeita. Biojäte kerätään yleisimmin 240 litran astiaan ja pahvi sekä kartonki päätyvät tavallisimmin puristimeen. Useat kaupat ilmoittivat keräävänsä myös joko energia- tai sekajätettä. Kolmetoista (13) kaupaa ilmoitti keräävänsä sekä energia- että sekajätettä. Tällöin sekajäte kerättiin joko konttiin tai 600 litran astiaan.

Kuva 3.4.1 Kaupoissa kerättävät jättejakeet keräysvälineittäin

Metallia kerätään 69:ssä % kyselyn osioon vastanneista kaupoista. Näistä metalli kerättiin 56:ssä % tapauksista 600 litran astiaan ja 22:ssä % tapauksista 240 litran astiaan. Kaksi kauppa ilmoitti vievänsä pienmetallia kiinteistön alueella olevaan asiakaskeräyspisteeseen. Paperia keräsi lähes yhtä moni, 62 prosenttia eli kuusitoista kauppa. Tästä 56,3 prosenttia kerättiin 600 litran astiaan. Paistorasvaa kerättiin myös kuudessatoista kaupassa. 56,3 prosenttia ilmoitti keräävänsä paistorasvan muuhun välineeseen, joka useimmiten oli öljyille tarkoitettu tynnyri. Neljäsosa paistorasvaa keräävistä kaupoista käytti 240 litran astioita. 12,5 prosenttia ilmoitti laittavansa paistorasvan energiajätteen sekaan puristimeen. Tällöin paistorasva laitettiin puristimeen juuri ennen tyhjennystä, jotta puristin ei likaantuisi turhaan.

Lasia keräsi 38,5 % osioon vastanneista kaupoista. Lasi kerättiin joko 240 tai 600 litran säiliöihin tai vietiin kiinteistön alueella olevaan asiakaskeräyspisteeseen. Muovia keräsi 23 prosenttia vastanneista kaupoista, puolet näistä keräsi sitä muunlaiseen välineeseen, kuten säkkitelineeseen, ja puolet puristimeen. Puristimeen menevän muovin osalta ei ole tietoa, onko se laitettu energijakeen sekaan vai omaan puristimeen.

Omaa sähkö- ja elektroniikkaromua (SER) kerättiin 30,8 prosentissa kauppoja. Jaetta kerättiin pääasiallisesti rullakkoon tai 600 litran säiliöön. Myös pahvilaatikko mainittiin keräysvälineeksi.

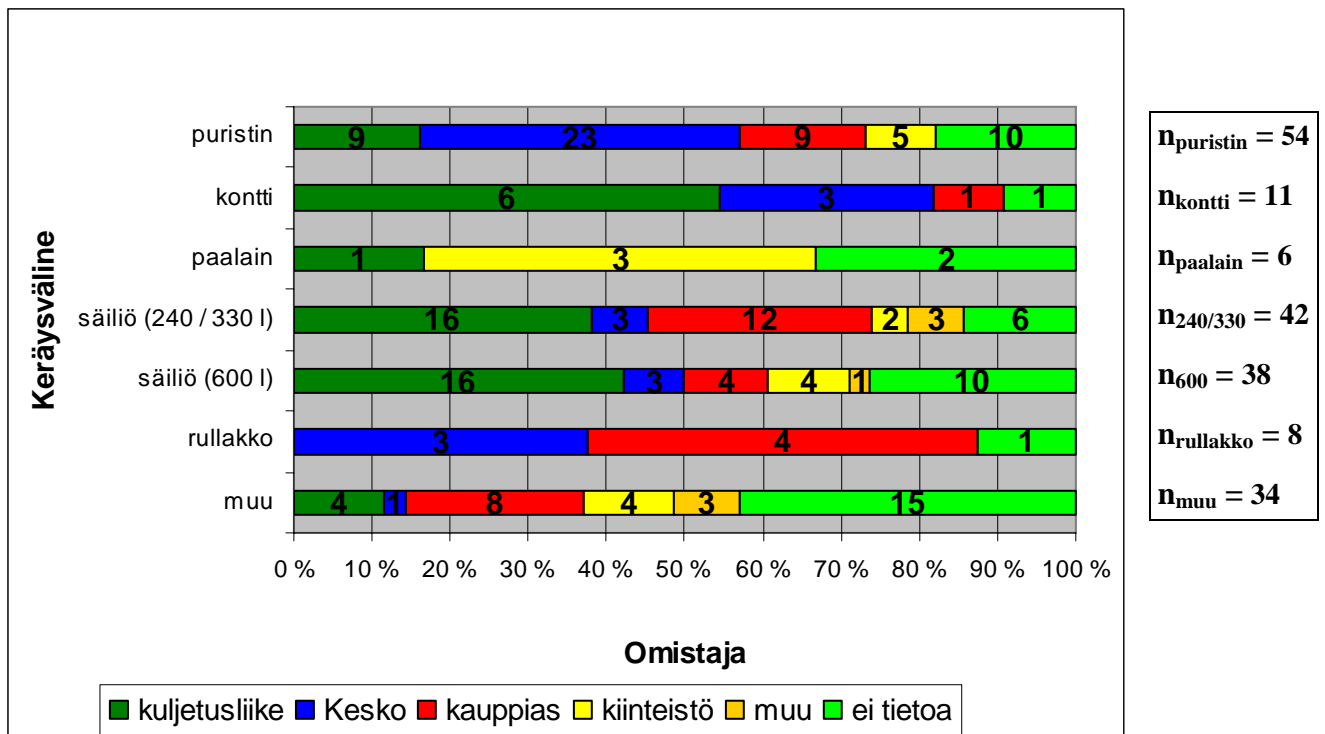
Puuta, Bio2-jätettä eli pakattua biojätettä sekä asiakkailta kerättävää sähkö- ja elektroniikkaromua ilmoitti keräävänsä vain muutama kauppa. Yksi kaupoista kertoi asiakkaille järjestettävistä keräyspäivistä, jolloin näiden tuomaa sähkö- ja elektroniikkaromua otettiin vastaan.

Muita jakeita ilmoitti keräävänsä kaksi kauppa, näitä olivat paristot ja tulostimen värikasetit. Monet muut jätehuoltovastaavat ilmoittivat samanlaiset jakeet ongelmajätteeksi, jota käsitellään tarkemmin kappaleessa 3.4.

Ongelmajätettä ilmoitti keräävänsä 26 kauppa, kaksi kyselyyn osallistunutta kauppa ei tuonut esille, keräävätkö ne ongelmajätettä vai eivät. Ongelmajäte kerättiin 46,2 prosentissa tapauksista muunlaiseen kuin kyselyssä mainittuun keräysvälineeseen. Kauppojen ilmoituksen mukaan tämä oli yleensä joko pahvilaatikko tai ongelmajätteille erikseen varattu huone. 34,6 prosentissa ongelmajätettä keräävistä kaupoista ei keräysvälineestä ole tietoa.

3.4.2 Keräysvälineiden omistus

Kuljetusliikkeet omistavat noin neljäsosan käytettävistä keräysvälineistä. Sekä Kesko että kauppiat omistavat kumpikin noin 18 % keräysvälineistä. Jätehuoltovastaavien mukaan etenkin rullakot ovat suurelta osin joko kuljetusliikkeen tai kaupan omistuksessa. Keskon maininnan mukaan rullakoiden omistaja on kuitenkin Kesko. Paalaimet ovat suurimmaksi osin kiinteistön omistamia. Paalainten määrä vastauksissa oli hyvin pieni, joten kokonaistilanteesta ei voi tehdä johtopäätöksiä otannan perusteella. (Kuva 3.4.2)

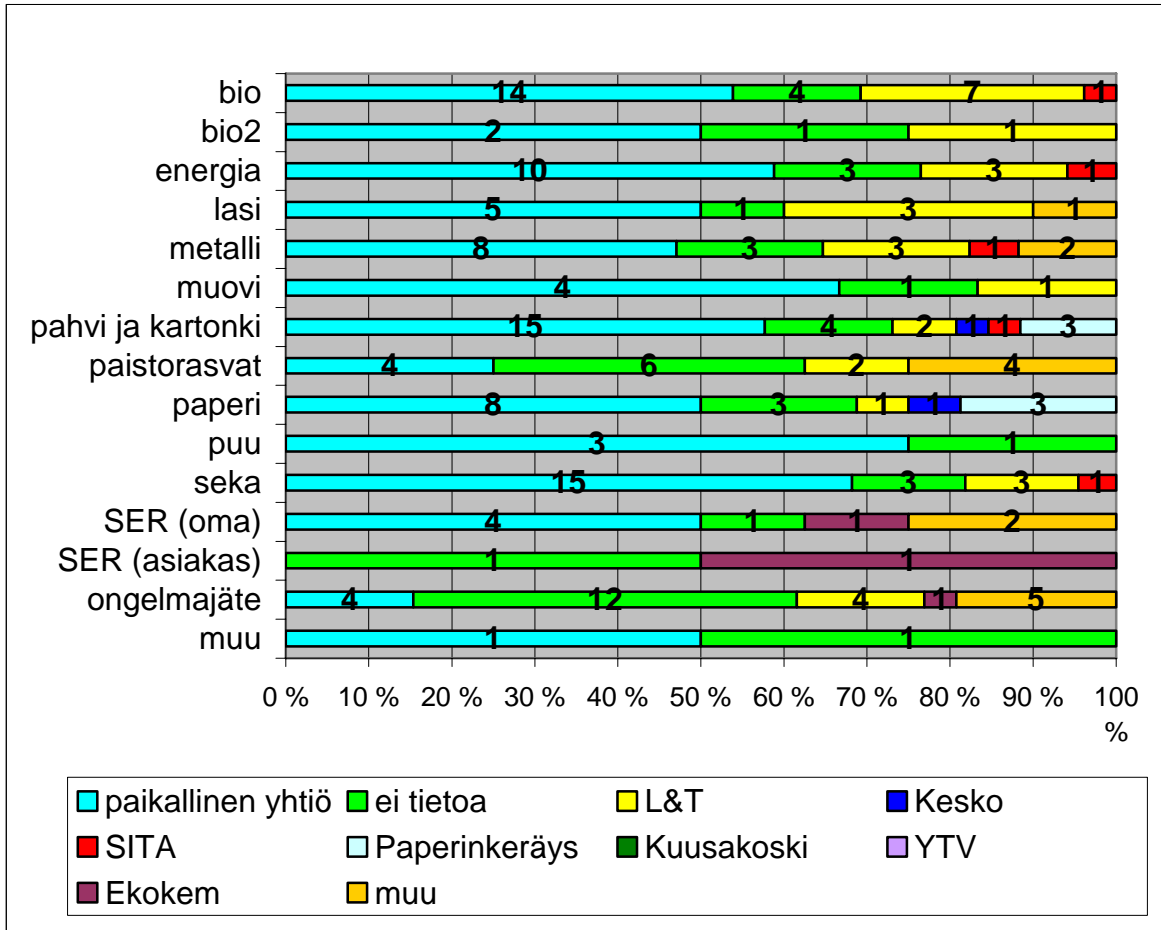

Kuva 3.4.2 Keräysvälineiden omistajat

Etenkin muunlaisien kuin kyselyssä mainittujen keräysvälineen omistajasta ei usein ole tietoa. Tämä johtunee muun muassa vähäisestä informaatiosta kauppojen ongelmajätteiden keräyskäytäntöjen suhteen. Ongelmajätettä, kuten loisteputkia, saatetaan kerätä esimerkiksi pahvilaatikkoon. Aina jätehuoltovastaavilla ei ollut tietoa siitä, kuka kaupan keräysvälineet omistaa.

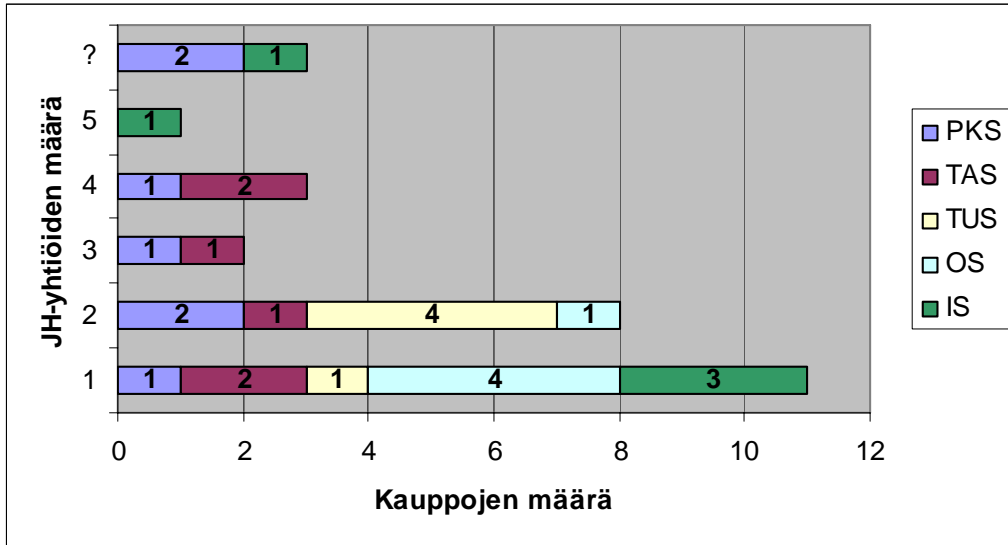
3.4.3 Jätteenkuljetus

Jätteenkuljetuksesta vastaavat pääasiallisesti paikalliset alan yritykset. Yhteensä 48 prosenttia kuljetuksista hoidetaan niiden toimesta. (Kuva 3.4.3). Sekajättekuljetuksista 68,2 %, pahvi- ja kartonkikuljetuksista 57,7 % sekä biojättekuljetuksista 53,8 % toimittaa paikallinen jätehuoltoyhtiö. Suurimpana yksittäisenä yrityksenä Lassila & Tikanoja (L&T) kuljettaa noin 15 % kaikista jätteistä.

Kuva 3.4.3 Jätteenkuljetusliikkeet jakeittain

Useimmiten kaupoilla on käytössä yksi kuljetusliike, joka huolehtii kaikista jätehuoltopalveluista. Kyselyssä ei pyydetty tarkentamaan käytettävien jätehuoltoyhtiöiden määrää. Palautuneiden lomakkeiden ja haastattelujen perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että joillain kaupoilla oli käytössä jopa viisi eri jätehuoltoyhtiötä (Kuva 3.4.4). Tämä luo kaupalle enemmän työtä muun muassa yhtenäisen jätehuoltokirjanpidon aikaansaamisessa.

Kuva 3.4.4 Kauppojen käyttämien kuljetusliikkeiden määrät alueittain

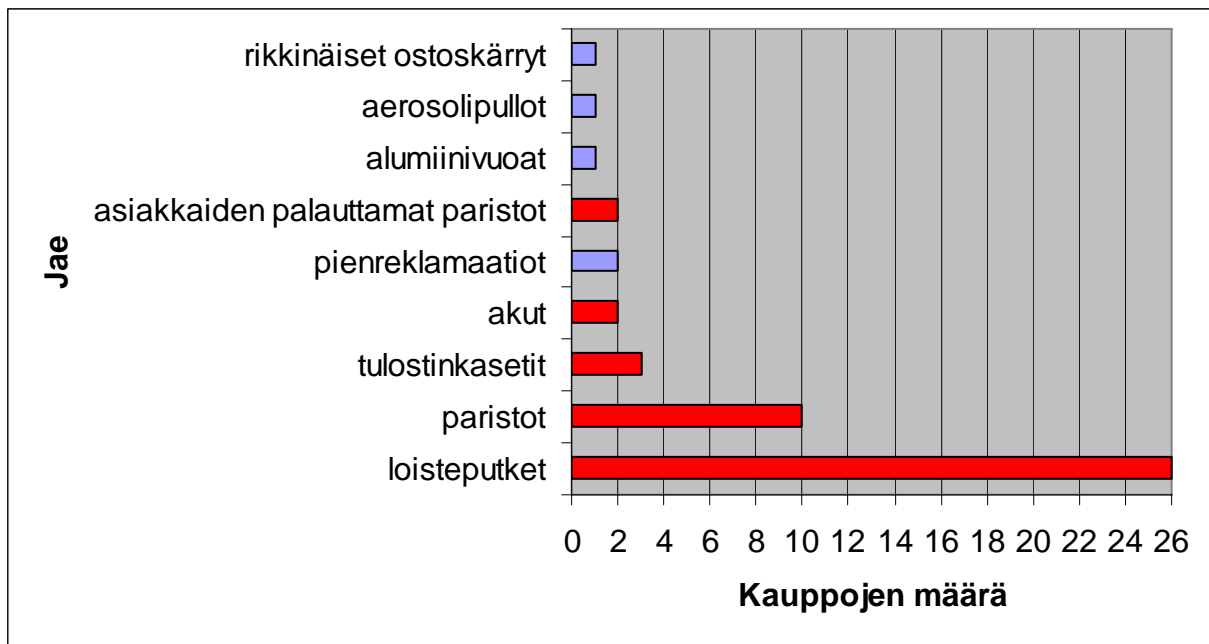
Monet jätehuoltoyritykset toimittavat asiakkailleen raportin tyhjennetyistä jätteistä sekä niiden aiheuttamista kustannuksista. Kuljetusyhtiöiden raportointikäytännöissä saattaa olla eroja ja myös laskutuskaudet sekä -perusteet saattavat poiketa toisistaan. Tällöin kaupan voi olla vaikeaa saada tietoa siitä, mitkä ovat jätehuollon aiheuttamat kokonaiskustannukset jätteen kokonaismäärään nähden.

3.5 Ongelmajätteet

Ongelmajätteellä tarkoitetaan jätettä, joka ”kemiallisen tai muun ominaisuutensa takia voi aiheuttaa erityistä vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle” /4/. Ongelmajätteiden tulee sijaita lukitussa tilassa säilytyksen ajan. Ongelmajätteitä ei saa sekoittaa keskenään, eikä muun jätteen kanssa /4/. Myös kyllästetty puu lasketaan ongelmajätteeksi. Ongelmajätteiden luettelo on saatavissa esimerkiksi Ekokemin Internet-sivuilta <http://www.ekokem.fi>

Kyselyyn osallistuneista kaupoista 27 kappaletta eli 96,2 % ilmoitti keräävänsä ongelmajätteitä. Yhden kaupan osalta ei vastattu kysymykseen. Varmuutta siitä, että kyseinen kauppa ei keräisi ongelmajätettä, ei kuitenkaan ole.

Kaksikymmentäkuusi kauppa ilmoitti keräävänsä loisteputkia. 37 prosenttia kyselyn osioon vastanneista ilmoitti keräävänsä paristot, minkä lisäksi kaksi kauppa ilmoitti keräävänsä myös asiakkaiden palauttamat paristot ja kaksi kauppa otti talteen myös akut. Kauppojen ongelmalliseksi havaitsemat jätteet eivät kuitenkaan välttämättä ole varsinaisia ongelmajätteitä. Kaupat ilmoittivat keräävänsä kuvan 3.5.1 mukaisia muita jakeita ongelmajätteenä.

Kuva 3.5.1 Kaupoissa kerättävät ongelmajätteet jätehuoltovastaavien mukaan

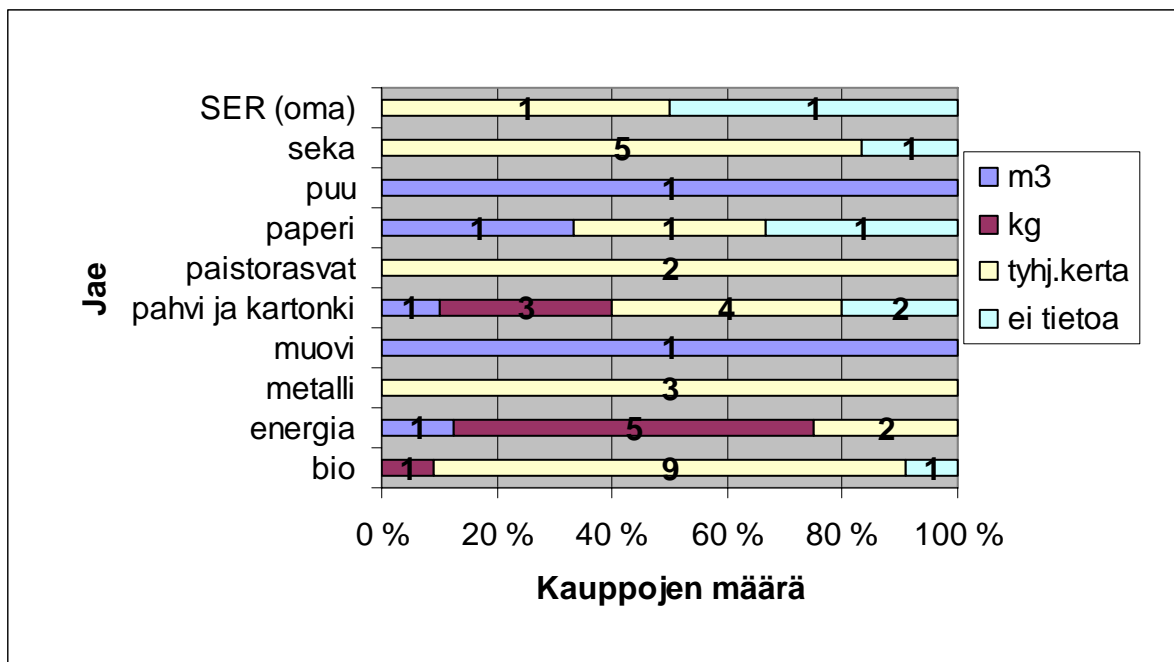
Suomen jätelaki edellyttää ongelmajätteen tuottajan pitämään kirjaa kaikesta tuottamastaan ongelmajätteestä /4/. Yli kaksi kolmasosaa kaupoista vastasi pitävänsä ongelmajätekirjanpitoa tai saavansa sen jätehuoltoyhtiöltä. Jätelain vaatimuksista huolimatta 32,1 % kaupoista ilmoitti, etteivät ne kirjaa kaikkia ongelmajätteitä. Osassa tapauksia tätä ei koettu tarpeelliseksi ongelmajätteen vähyyden takia. Muutama kauppa oli aloittanut toimintansa vasta äskettäin, joten ongelmajätettä ei ollut syntynyt eikä ongelmajätekirjanpitoa sen tähden vielä katsottu tarpeelliseksi.

3.6 Seuranta ja kehitys

Ainoastaan 14 kauppa vastasi kyselyn tähän kohtaan. Näistäkin kaupoista ainoastaan muutamasta oli mahdollista saada kokonaisvaltainen käsitys jakeiden määristä sekä niiden aiheuttamista

kustannuksista. Vähäisen vastausprosentin ja lomakkeen kohdan tulkintatapojen johdosta kyseisten vastausten perusteella on vaikea tehdä johtopäätöksiä. Puolet kyselyyn vastanneista jätti kohdan kokonaan avoimeksi, kun taas osa vastaajista antoi vain arvion vuosittaisista jätekustannuksista tai -määristä. Näin ollen tarvittavaa materiaalia eri kauppojen jätteen määrän ja hinnan vertailulle ei saatu.

Jakeiden laskutusperusteluja on esitetty kuvassa 3.6.1. Kuvassa on esillä vain osa jakeista, sillä kaikkien jakeiden laskutusperusteita ei kyselyn tuloksista selvinnyt. Myöskään paikkakuntakohtaisia eroja ei voi pienen vastausmäärän takia esittää.

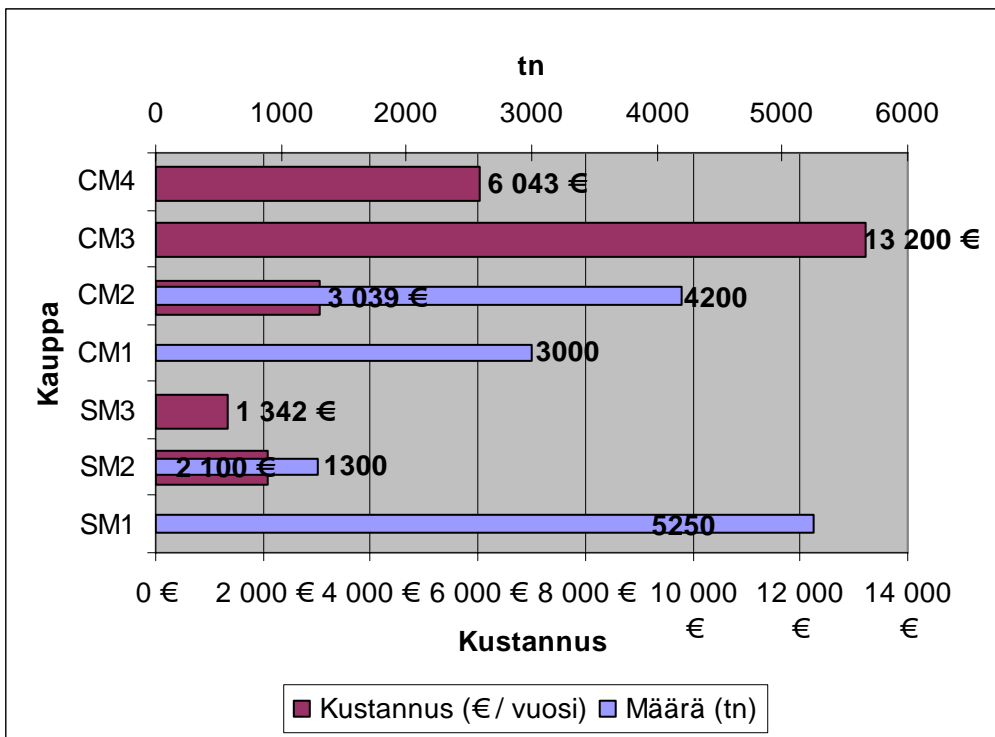

Kuva 3.6.1 Jakeiden laskutusperusteet osassa kauppiaita

Kuvat 3.6.2 - 3.6.6 esittelevät otannan jätejakeiden vuosittaisista määristä (tonnia) ja kustannuksista (euroa) siltä osin kun ne ovat olleet saatavilla. Samaan kuvaan on sisällytetty tieto molemmista siten, että vuosikustannukset ovat luettavina leveämmistä palkeista, ja kustannusasteikko on sijoitettu kuvan alareunaan ja jätteen vuosittainen määrä on luettavana kapeammista palkeista, joiden painoasteikko on ilmoitettu kuvan yläreunassa. Kaupat on jaoteltu ainoastaan ketjujen perusteella,

sillä vasutausten vähyden takia alueellista jaottelua ei ole katsottu hyödylliseksi. Seuraavissa kuvissa merkinnät CM ja SM tarkoittavat aina yksittäistä kauppaa.

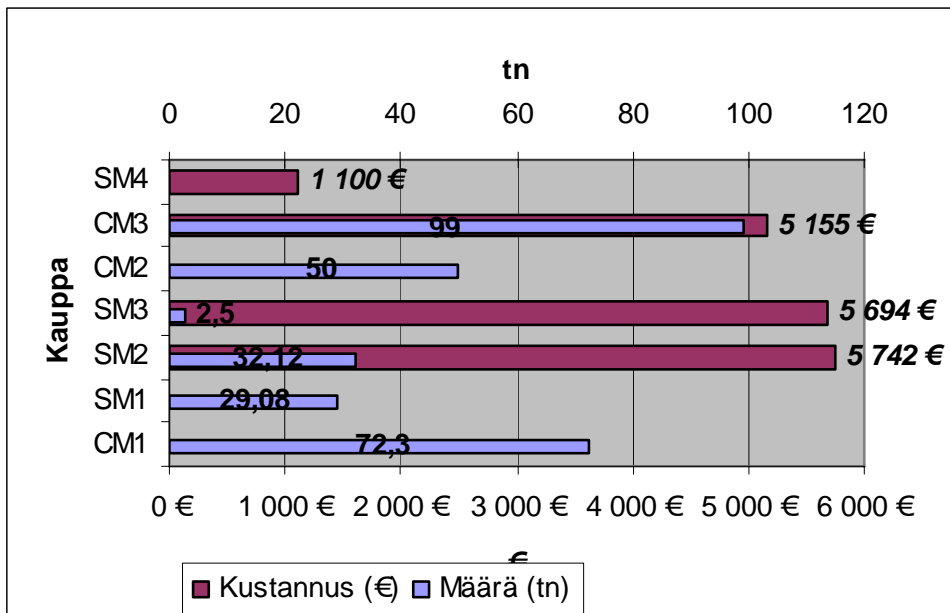
Vertailuissa ei ole otettu huomioon kauppojen kokoa ja myyntiä, mikä vaikuttanee tuotetun jätteen määrään.

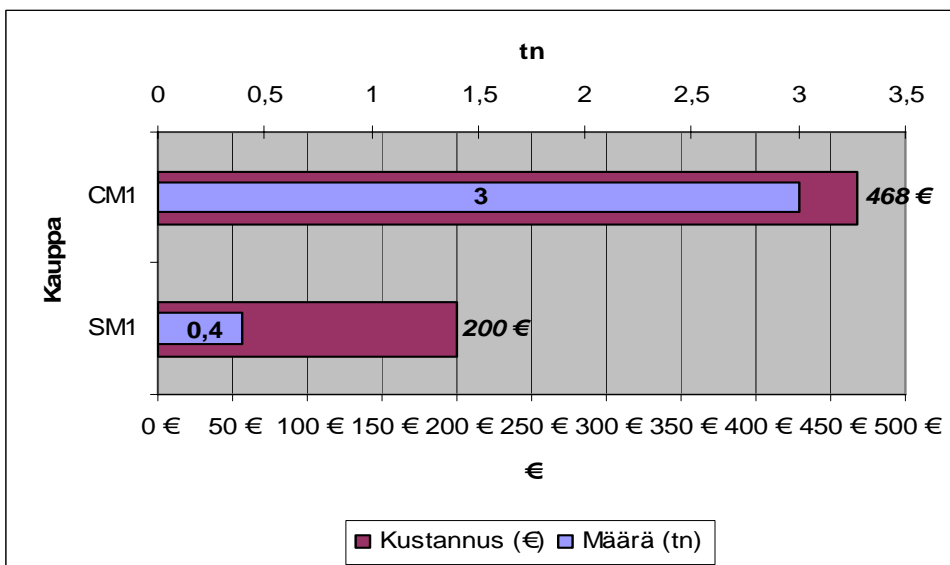
Kuva 3.6.2 Biojätteen vuosittaisia määriä ja kustannuksia eri kaupoissa

Kuvassa 3.6.2 esitetään yksittäisten kauppojen kustannuksia biojätteen osalta. Viisi kauppa kertoi biojätteen aiheuttaman vuosittaisen kustannuksen, joka vaihteli näissä kaupoissa 2100 ja 13200 euron välillä.. Kuvassa esitetään myös biojätteen määrä neljässä eri kaupassa. Paino vaihteli 1300 ja 5250 tonnin välillä.

Yksittäisten kauppojen tuottaman energiajätteen määrää vuositasona sekä energiajätteen aiheuttamia kustannuksia on esitetty kuvassa 3.6.3. Neljän vastanneen kaupan energiajätteen aiheuttamat kustannukset vaihtelivat 1100 ja 5742 euron välillä. Kuusi kauppa ilmoitti energiajätteen vuosittaisen painon, joka vaihteli 2,5 ja 99 tonnin välillä.

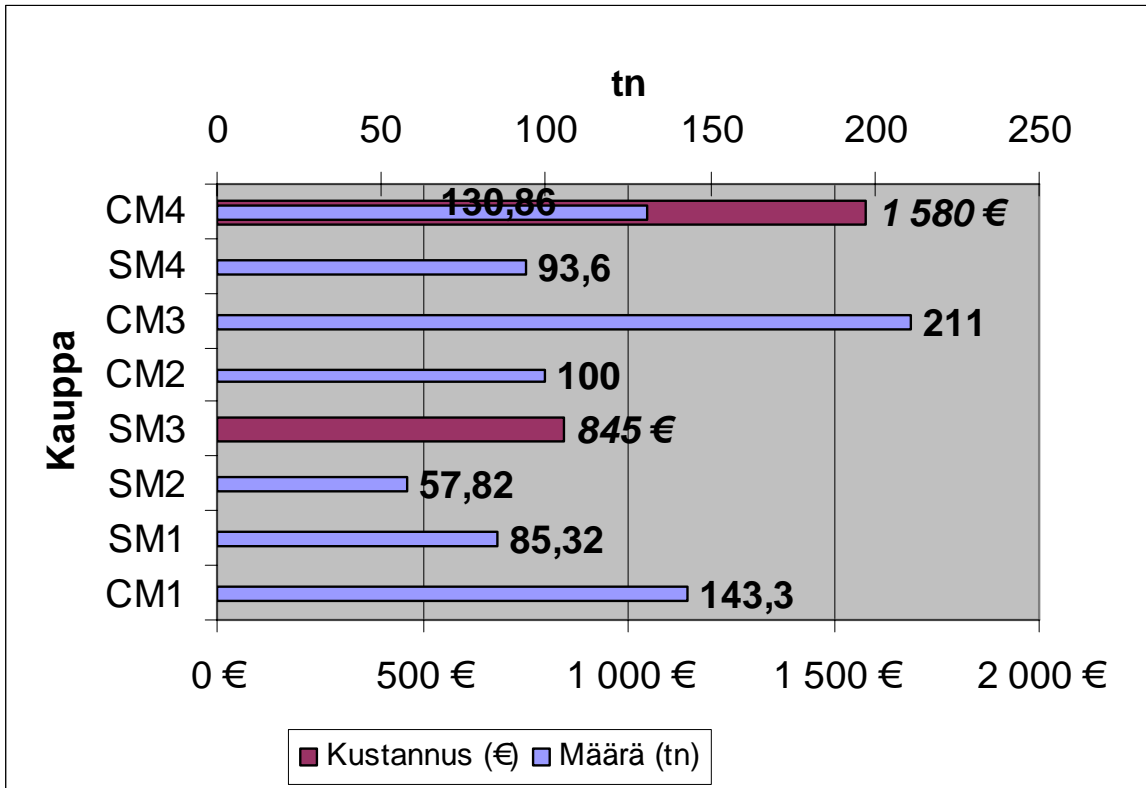
Kuva 3.6.3 Energiajätteen vuosittaisia määriä ja kustannuksia eri kaupoissa

Kuva 3.6.4 Metallijätteen vuosittaisia määriä ja kustannuksia eri kaupoissa

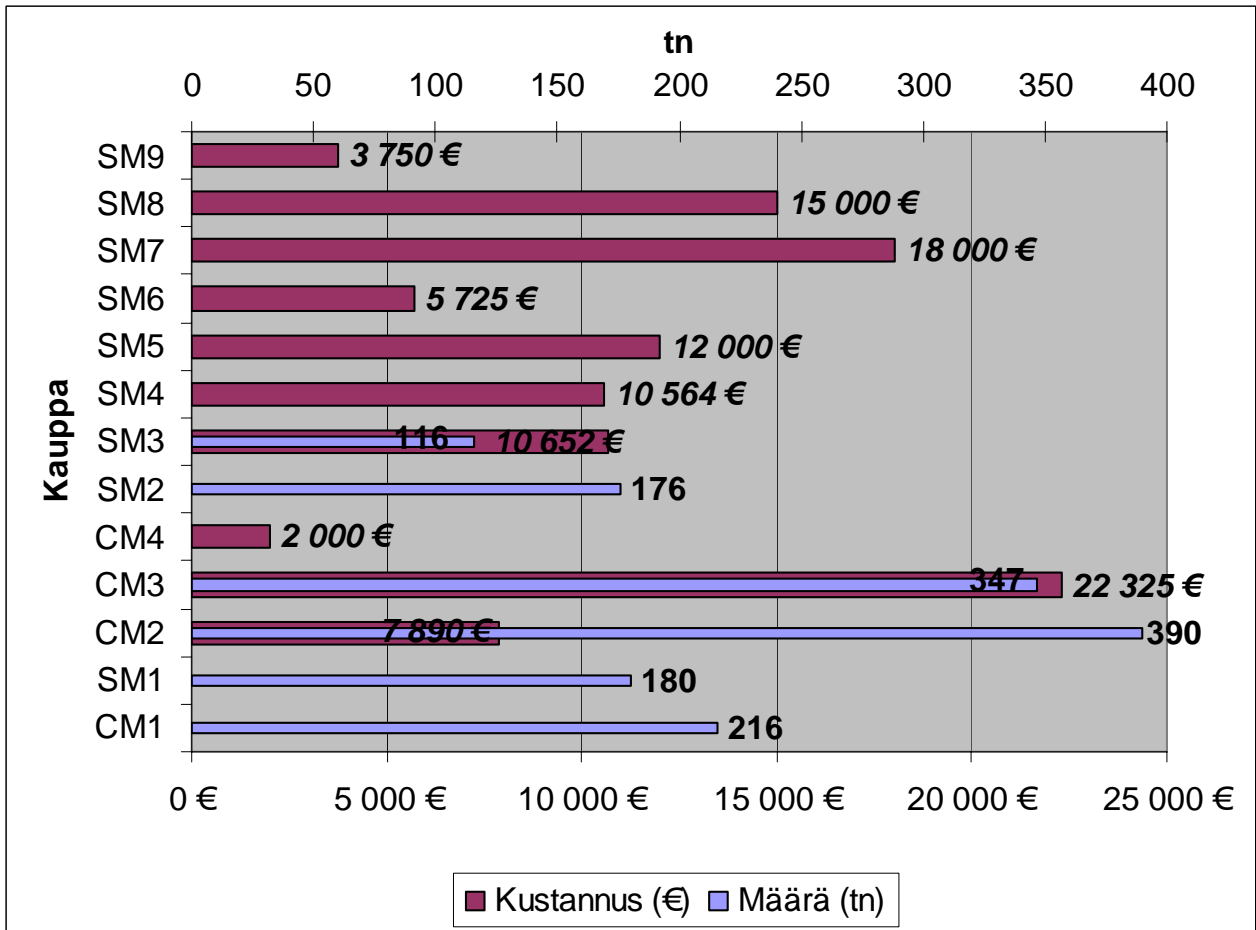
Esimerkit metallijätteen määristä ja kustannuksista kahden kaupan, yhden K-citymarketin ja yhden K-supermarketin, osalta ovat luettavissa kuvasta 3.6.4.

Pahvin ja kartongin aiheuttamat kustannukset olivat saatavilla vain kahdesta kaupasta, mutta seitsemän kauppa ilmoitti vuosittaiset määrät, jotka vaihtelivat 57,82 ja 211,00 tonnin välillä, kuten kuva 3.6.5 esittää.

Kuva 3.6.5 Pahvin ja kartongin vuosittaisia määriä ja kustannuksia eri kauppoissa

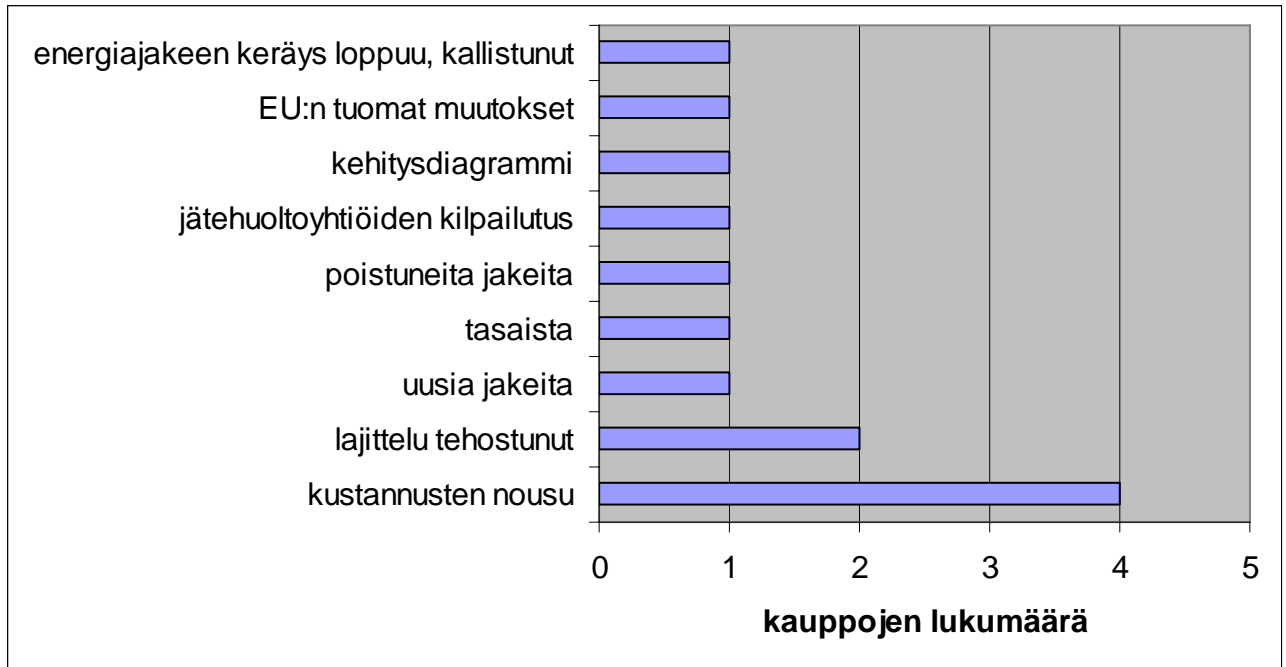
Kuudessa kaupassa tiedettiin jätteen vuosittainen määrä, joka vaihteli 180 ja 390 tonnin välillä. Kymmenen (10) kauppa eli 36 % vastanneista kauppoista ilmoitti jätteiden aiheuttaman kokonaiskustannuksen. Kustannukset vaihtelivat suuresti kauppoittain 2000 ja 22325 euron välillä keskekustannusten ollessa noin 10800 euroa.

Kuva 3.6.6 Jätteen vuosittaisia kokonaismääriä ja – kustannuksia eri kaupoissa

3.7 Kehitykseen vaikuttaneet tekijät

Vaikka suurin osa kaupoista ei tarkentanutkaan, miten niiden jätemäärät sekä hinnat ovat kehittyneet, mainitsivat ne kuitenkin kehitykseen vaikuttaneita tekijöitä (Kuva 3.7.1). Monelle kaupalle jätehuollon määrä- ja kustannuskehityksen arvioiminen tuotti ongelmia, jos käytössä ei ollut yhtenevää raportointia jätehuollon osalta. Yksittäisellä kaupalla saattoi olla käytössään jopa neljä kuljetusliikettä. Tällöin tarkan jätehuoltokirjanpidon laatiminen saattaa aiheuttaa ongelmia, mikäli eri kuljetusliikkeet veloittavat erilaisin perustein ja toimittavat laskunsa toisistaan poikkeavina ajankohtina.

Kuva 3.7.1 Jätehuollon kehitykseen vaikuttaneet tekijät

Kustannusten nousu mainittiin jätehuollon kehittämiseen eniten vaikuttavista tekijöistä. Tällä viitattiin lähinnä jätehuoltotaksojen nousuun, mutta myös kustannusten laskuista raportointiin, sillä muun muassa pahvin hyvitysarvon kerrottiin nousseen jopa neljänneksen. Lajittelun tehostumisen koettiin myös laskevan kustannuksia.

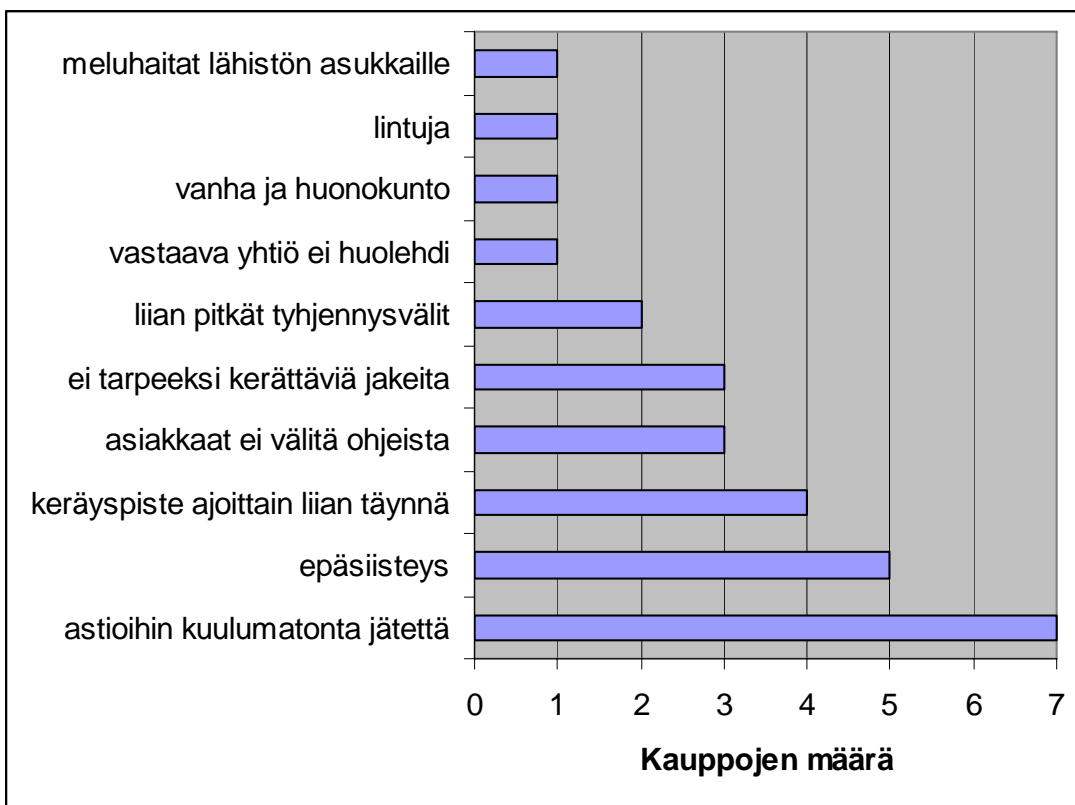
Euroopan unionin tuomien muutosten pelättiin osaltaan vaikuttavan jätehuoltoon ja sen aiheuttamiin kustannuksiin. Tämä heijastui etenkin huolena energiajätteestä. Useat jätehuoltovastaavat ilmoittivat olevansa huolissaan energiajakeen keräyksen mahdollisesta loppumisesta ja pelkäsivät tämän vaikuttavan kustannuksiin nostavasti.

3.8 Asiakkaat

Asiakkaat kokenevat keräyspisteen kiinteäksi osaksi kaupan toimintoja, vaikka keräyspisteestä huolehtiminen ei suoraan kuuluisikaan kaupan velvollisuuksiin. Asiakkaille tarkoitettu jätteenkeräyspiste on usein näkyvin tapa ilmaista kaupan myönteistä suhtautumista ympäristöön ja kierrätykseen.

Suuri osa kaupoista on järjestänyt asiakkailleen mahdollisuuden tuoda omia jätteitään kierrätettäviksi kiinteistön alueella sijaitsevassa asiakaskeräyspisteeseen. Vain neljällä kaupalla ei ole asiakaskeräyspistettä, näistä kolme on supermarketteja. Yhden kaupan alueelta jättepiste oli poistettu, yksi kauppa ilmoitti kunnan jätteen sijaitsevan kadun toisella puolella ja yksi kauppa ilmoitti paikallisen jätehuoltoyhtiön järjestävän asiakaskeräyksen. Neljäs ei kommentoinut asiaa.

Kaupoista, joissa asiakaskeräyspiste oli, 46 % koki, että sen toiminnasta aiheutuu ongelmia. Muutama kauppa joka totesi, ettei keräyspisteestä aiheudu ongelmaa, esitti kuitenkin joitain parannettavia asioita. Suurimmaksi ongelmaksi koettiin keräyspisteeseen kuulumaton jäte (Kuva 3.8.1). Jätehuoltopisteissä kerättävien jakeiden määrää ja laatua ei kyselyssä tarkasteltu. Moni kauppa ilmoitti kuitenkin ottavansa vastaan ainakin lasia ja asiakkaiden paristoja. Keräyspisteessä ei välttämättä otettu vastaan tavallisimpia jakeita, kuten sekajätettä tai paperia, mikä saattoi aiheuttaa väärin jakeiden joutumisen astioihin. Ongelmallisissa tapauksissa jättepisteisiin oli tuotu muun muassa polkupyöriä, jääkaappeja, sohvia ja tietokoneita.

Kuva 3.8.1 Asiakaskeräyspisteen toiminnassa havaitut ongelmat alueittain

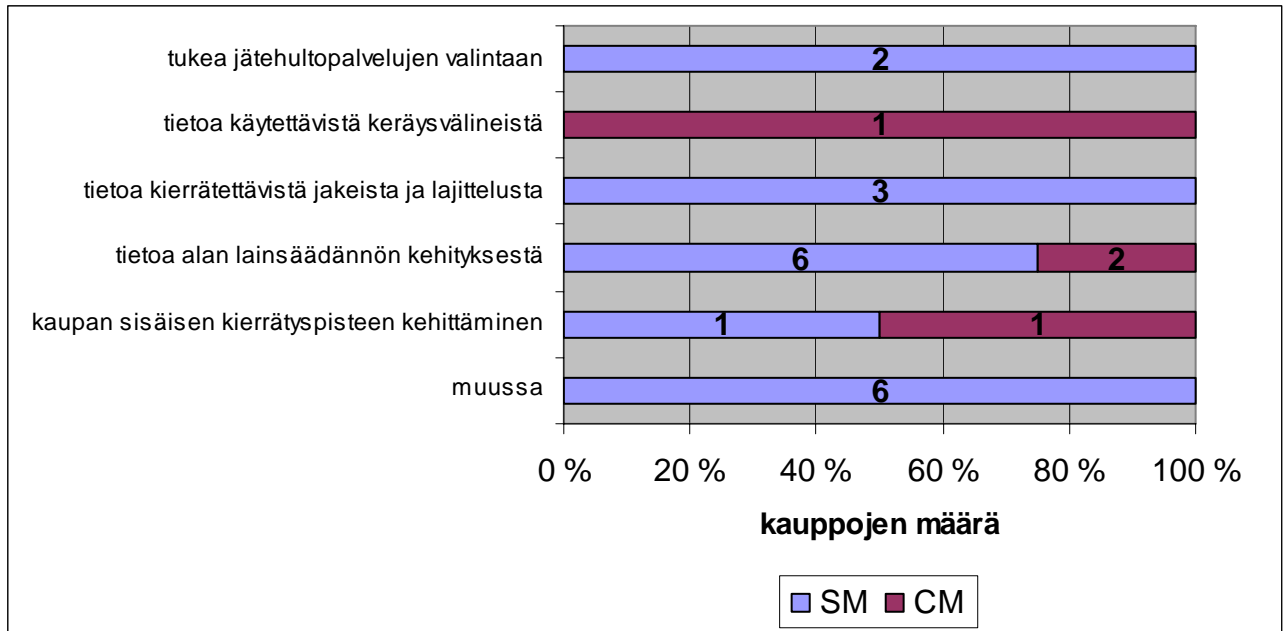
Keräyspisteen ja sen lähistön epäsiisteys koettiin ongelmana, johon vaikuttivat muun muassa astioiden liian pitkät tyhjennysvälit sekä asiakkaiden huolimattomuus ja välinpitämättömyys annettua ohjeistusta kohtaan. Epäsiisteys korostui usein etenkin viikonloppujen ja pyhien jälkeen. Joissain tapauksissa myös kesäaikaan asukkaiden määrän kasvu vaikutti siisteyteen. Koska asiakaskeräyspisteen toiminta on mitoitettu tietyn käyttäjämäärän mukaan, jo muutamakin ylimääräinen käyttäjä saattaa aiheuttaa keräyspisteen nopeamman täyttymisen. Maininta keräyspisteen tyhjennyksestä vastaavan yhtiön heikosta toiminnasta liittyi myös pitkiin tyhjennysväleihin sekä epäsiisteyteen.

Astioiden tyhjennyksestä aiheutuvat meluhaitat ja alueen puoleensa vetämät linnut koettiin ongelmiksi. Lisäksi keräyspisteen korkean iän ja huonon kunnan kerrottiin luovan keräyspisteestä epäsiistin vaikutelman.

Alueelliset erot saattavat osin selittyä sillä, että osa jätehuoltovastaavista esitti useita asiakaskeräyspisteiden toiminnassa havaittuja ongelmia. Tämän vuoksi alueellisia eroja ei ole otettu huomioon.

3.9 Ruokakeskon tuki

Ruokakeskolta saatava tuki on olennainen osa kaupan toimintoja. Kaupat toivovat Ruokakeskon tiedottavan niille etenkin alan lainsäädäntöä koskevista muutoksista (Kuva 3.9.1). Tämän lisäksi toivottiin tietoa kerättävistä jakeista sekä keräysvälineistä. Jakeiden osalta esille nousi erityisesti ajankohtainen kysymys energiajakeen keräyksen jatkumisesta EU-säädösten tiukentuessa.

Kuva 3.9.1 Kauppojen Ruokakeskolta kaipaama tuki

Keräysvälineiden kannalta koettiin tarpeelliseksi selvittää, kuinka hankkia vanhojen keräysvälineiden tilalle uusia vastaavia. Kauan sitten hankittujen keräysvälineiden tilalle ei löydy helposti välineitä, jotka toimisivat samalla periaatteella ja joiden tyhjennysmekanismi olisi sama kuin vanhojen. Tällöin yhden astian vaihto saattaa asettaa paineita koko kaluston uusimiseen, jotta kaikki astiat voitaisiin tyhjentää samalla laitteistolla.

Kaupan sisäisen kierrätyspisteen toimivuus on yksi selvimmän henkilökunnan jätehuoltoon kohdistuviin asenteisiin vaikuttavista asioista. Kierrätyspisteen helppokäyttöisyys takaa myös jakeiden kierrättämisen mielekkyyden henkilökunnalle. Joissain tapauksissa kaupat ilmoittivat osan keräysvälineistä sijaitsevan erillisissä tiloissa, jolloin kierrättäminen vaikeutuu. Jätepisteeseen kulku saattaa tapahtua jopa ulkokautta, mikä etenkin talvella voi näkyä kierrätyksen ja jätehuollon laadussa. Tällöin jätteiden kuljettaminen keräyspisteeseen saattaa jäädä muutaman ihmisen hoidettavaksi.

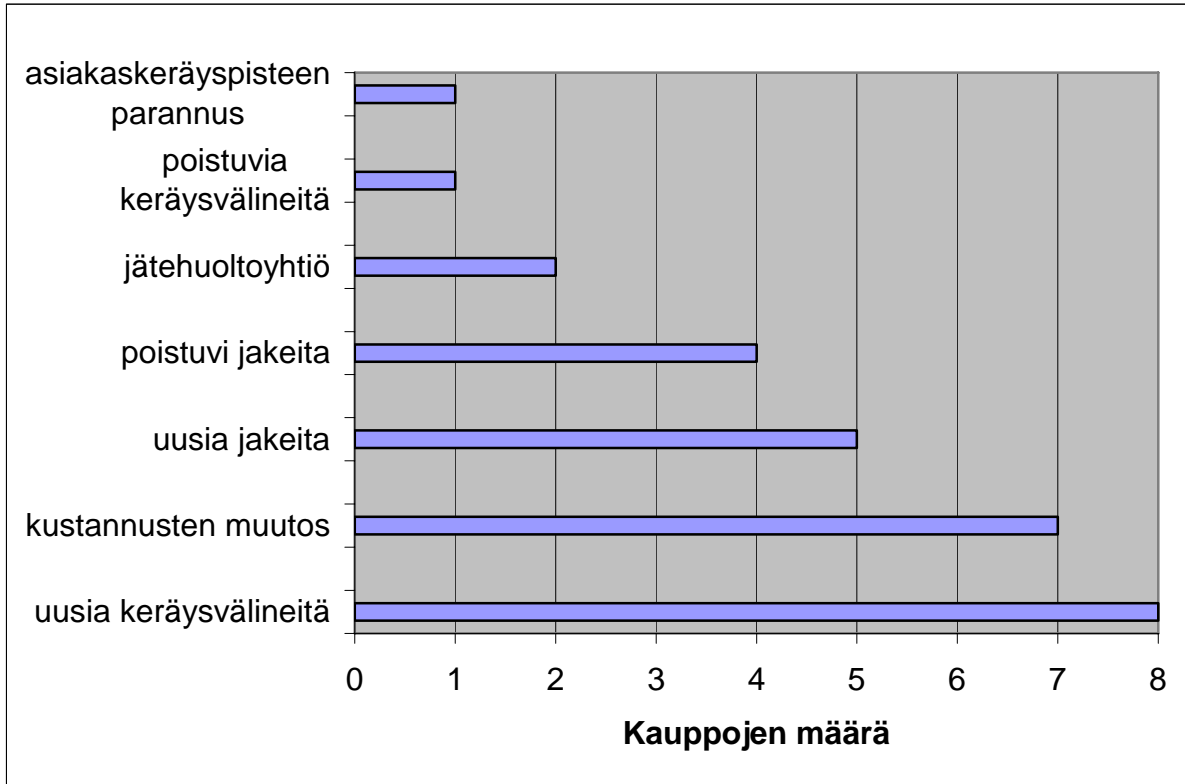
Ruokakeskon apua toivottiin myös jätehuoltopalveluiden valinnassa sekä seuraavissa asioissa:

- kustannuksien jakaminen, esimerkiksi osallistumalla laitehankintoihin
- arjen huomioon ottaminen jätehuollon suunnittelussa
- ympäristö- ja kierrätysasioiden huomioonottaminen kauppoja perustettaessa
- lisätiedon antaminen muun muassa lajittelusta ja ohjeistus vanhanmallisten astioiden korvaamisesta ja saatavuudesta tulevaisuudessa
- selkeiden ohjeiden antaminen lajittelusta, kiinnitettäväksi keräysvälineisiin
- informaation tuottaminen siitä mitä jakeille tapahtuu, kun ne lähtevät kaupasta eteenpäin

K-supermarketit toivoivat selvästi enemmän tukea Keskolta (Kuva 3.9.1) ja olivat myös avoimempia sille kuin K-citymarketit. Supermarketit ovat pienempiä kauppoja ja saattavat toimia myös yksittäin, kun taas K-citymarketit ovat usein osana suurempaa ostoskeskuskokonaisuutta. K-supermarkettien henkilökuntaresurssit ovat myös pienemmät kuin kooltaan suuremmissa K-citymarketeissa, jolloin myös ulkopuolisen avun tärkeys tuli esiin.

3.10 Lähitulevaisuuden suunnitelmat

Kaupoissa lähitulevaisuudessa jätehuoltoa koskevat muutokset liittyvät suurelta osin uusien keräysvälineiden hankintaan (Kuva 3.10.1). Tämä johtuu sekä uusien jätejakeiden keruusta että joidenkin jakeiden poistumisesta. Jakeiden poistuminen saattoi johtua jakeen keräyksen lopettamisesta alueella tai siirtymisestä hinnaltaan halvemman jakeen keräämiseen. Jakeiden poistuminen saattaa aiheuttaa muutoksia käytössä oleviin keräysvälineisiin.

Kuva 3.10.1 Kaupoissa suunnitteilla olevat muutokset

Kustannusten muutoksesta ilmoitti seitsemän kauppa. Osalla niistä kustannusten muutos näkyy jo laskuissa. Kaupat ovat pystyneet alentamaan kustannuksiaan siirtyessään tehokkaampiin kierrätysjärjestelmiin. Tämän lisäksi jätehuoltoyhtiöiden hintojen vaihtelut ja etenkin nousu ovat vaikuttaneet kustannusten muutoksiin.

Muutama kauppa ilmoitti aikeistaan hankkia uusia keräysvälineitä. Harkinnassa olevat keräysvälineet ovat seuraavanlaisia:

- sekapuristin (2 kauppa)
- muovin keräys (3 kauppa)
- pahvipuristin
- energijakeelle puristin, jolloin sekajäte kerätään 600 litran astioihin
- biokontti (2 kauppa)

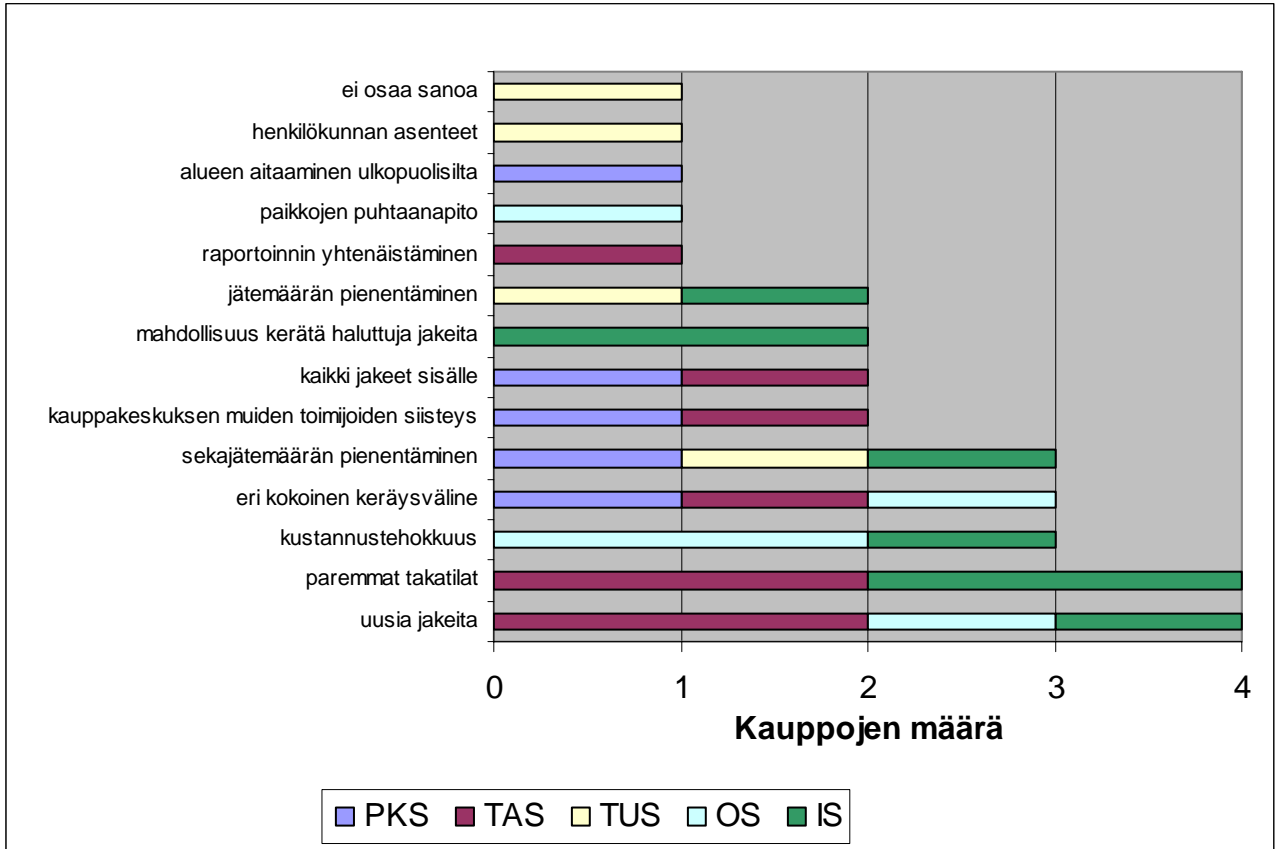
Kustannusten muutoksista raportoitiin seitsemästä kaupasta. Muutama niistä ilmoitti jätehuoltoyhtiöiden muuttaneen hinnoitteluaan, minkä arveltiin aiheuttavan kustannusten nousua. Jotta kustannukset pysyisivät samalla tasolla, pyritään kierrätystä tehostamaan ja jätteen määrää vähentämään. Yksi jätehuoltovastaava ilmoitti osan kustannuksista nousevan ja osan laskevan ja muun muassa pahvinhyvitysarvon kasvavan. Kyseisen kaupan jätehuoltokustannukset pysyivät aiemmalla tasolla. Yksi kauppa kertoi kustannusnousujen olevan mahdollisia, mutta tästä seuraisi jätehuoltoyhtiöiden kilpailuttaminen. Kaksi jätehuoltovastaavaa ilmoitti tavoitteistaan pienentää jätehuoltokustannuksia. Toisessa tapauksessa tähän liittyi energiajakeen keräyksen aloitus.

Suuri osa kauppoista kerää jo energiajakeita ja myös kiinnostus sen keräämiseen oli havaittavissa, sillä kolme kauppa kertoi harkitsevansa tätä. Niissä kahdessa kaupassa, joissa energiajakeen kerääminen on poistunut tai poistumassa, harkitaan muovin erilliskeräystä.

Poistuviksi jakeiksi ilmoitetaan juuri energiajake, osittain sen keräämiseen kallistumisen vuoksi, osittain taas pelätään jätehuoltoyhtiöiden lopettavan energiajakeen keräämiseen. Yhdellä kaupalla oli käynnissä neuvottelu JH-yhtiön vaihtamisesta. Kuljetusten minimointiin pyrittiin lajittelun tehostamisella.

3.11 Kehitystarpeet

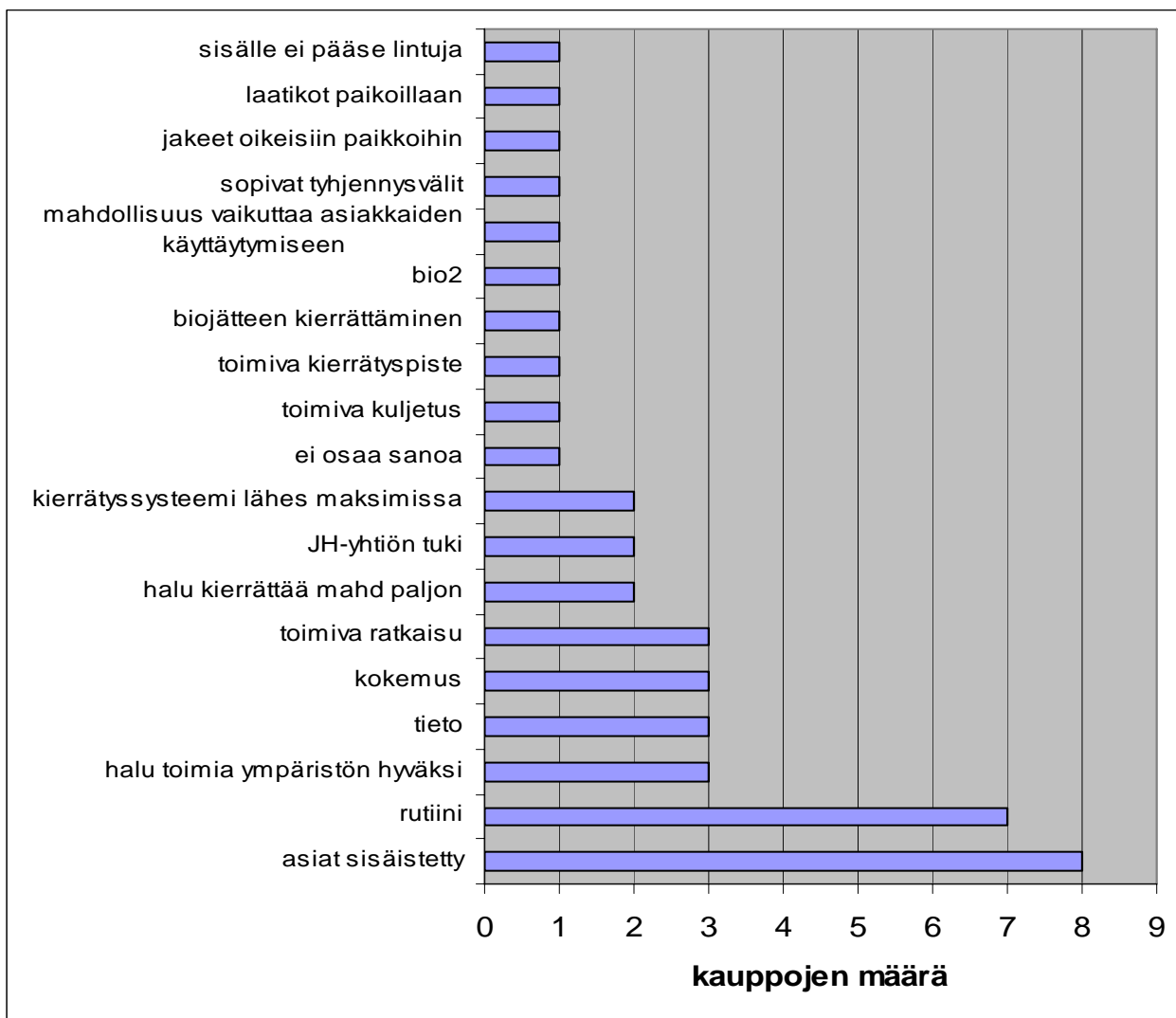
Monet kauppoista keräisivät mielellään useampia jakeita. Tähän on syynä muun muassa pyrkiminen sekajättemäärän pienentämiseen ja kustannustehokkuuden parantamiseen. Moni kauppa toivoi parempia takatiloja, jolloin jätteiden lajittelu helpottuisi. Tällöin voitaisiin mahdollisesti hankkia useampia keräysvälineitä ja sijoitella vanhat keräysvälineet niin, että niiden tehokas käyttö olisi mahdollisimman helppoa. Joissain kauppoissa osa keräysvälineistä sijaitisi ulkona juuri tilanpuutteen vuoksi. Tämä hankaloittaa kierrättämistä, etenkin talvisaikaan, jolloin jätteistä huolehtiminen saattaa jäädä muutaman työntekijän vastuulle. Huonot jätetilat saattavat myös aiheuttaa jätteiden lajittelun sekä astioiden tyhjentämisen hidastumista.

Kuva 3.11.1 Kauppojen kehitystarpeet alueittain

3.12 Vahvuudet

Suurimmiksi vahvuuksiksi jätehuollon osalta kaupat nimesivät rutiinit sekä asioiden sisäistämisen. Tällöin jätehuoltoa ei koettu taakaksi, vaan se koettiin osaksi kaupan päivittäisiä askareita. Tieto jätehuoltomääräyksistä ja eri jakeista sekä pitkäaikainen kokemus vaikuttivat positiivisesti kauppojen jätehuoltoon. Myös toimivat jätehuoltoratkaisut katsottiin vahvuudeksi. Näihin voidaan lukea niin hyvin toimivat jätetilat kuin sujuva yhteistyö JH-yhtiön kanssa. Muita kauppojen kokemia vahvuuksia esitellään kuvassa 3.12.1.

Kuva 3.12.1 Asiat joita kaupat kokevat vahvuuksiksi jätahuollon ja kierrätyksen osalta

4 PÄÄTELMÄT

Selvityksessä on tunnistettu ja esitetty K-ympäristökauppojen jätahuollon käytäntöjä sekä jätahuollon aiheuttamia kustannuksia. Vaikka K-ympäristökauppahallintajärjestelmä on yhtenäistänyt kauppojen jätahuoltokäytäntöjä, on niissä edelleen eroja. Eroihin vaikuttavat etenkin kauppojen sijainti sekä se minkä ketjun piirissä ne toimivat. Ketju heijastaa kaupan kokoa, mikä ymmärrettävästi vaikuttaa myös kaupan käytäntöihin.

Kaupoissa syntyvän jätteen määrää ja kustannuksia olisi pitänyt verrata kaupan myyntitulokseen. Näin olisi saavutettu erillisten kauppojen välille erittäin vertailukelpoinen suure.

5 SUOSITUKSET

Paras tapa alentaa jätekustannuksia on vähentää jätteen määrää. Kaupalla on tuotteidensa, palveluidensa ja toimintojensa sekä tarjoamiensa ratkaisujen perusteella mahdollisuus vaikuttaa syntyvän jätteen määrään niin liiketoimintayksiköissään kuin kotitalouksissakin. Kaupan tulee kuitenkin tietää syntyvän jätteen määrä ja sen aiheuttamat kustannukset ennen kuin jätteen määrää voi ruveta suunnitelmallisesti vähentämään. Monet jätehuoltoyritykset toimittavat asiakkailleen seurantalomakkeita jätteen määrästä ja kustannuksista. Jäteseurannassa on hyvä kiinnittää huomiota kausivaihteluihin. Esimerkiksi kiireisimmiksi sesongeiksi voi hankkia lisää keräysvälineitä vuokraamalla. Tällöin vältetään mahdollisilta ylimääräisten keräysvälineiden hankinnalta.

Jätehuollon seuranta saattaa olla vaikeaa, jos käytössä on useita kuljetusyhtiöitä. Tällöin yhtenäisen seurannan luominen saattaa tuottaa vaikeuksia, sillä jätehuoltoyritykset käyttävät usein erilaisia tyhjennys- ja laskutusperusteita. Kauppojen olisikin kannattavaa mahdollisuuksien mukaan keskittää jätehuoltonsa.

Kyselyn tulosten perusteella useiden kauppojen pitää kiinnittää erityistä huomiota jäteseurantaan. Perehtyminen jätehuoltoasioihin helpottaa kaupan rutiineja sekä nopeuttaa henkilökunnan työskentelyä. Ohjeita jätebenchmarkingiin on saatavilla www.ytv.fi -sivustolta.

5.1 Pakkausmateriaalit

Pakkausmateriaalit aiheuttavat suuren osan kauppojen jätteestä. /2/ Siksi ne tulisi erityisesti ottaa huomioon jo kaupan toimintoja sekä jätehuoltoa suunniteltaessa sekä tuotteita valittaessa. Myös Keskon tulisi suunnitella logistiikkaansa sekä tuotteitaan vielä tarkemmin niin, että pakkausmateriaalia käytettäisiin mahdollisimman vähän ja kestävästi. Sekä kaupan että Keskon tulisi rohkaista myös muita tavarantoimittajia käyttämään kestäviä ja uudelleenkäytettäviä

kuljetusvälineitä, kuten esimerkiksi Transbox-laatikoita, lavoja ja rullakoita. Muita pakkausmateriaaleja voi hyötykäyttää kaupassa tai ohjata niitä asiakkaille mahdollisuuksien mukaan. Esimerkiksi tyhjät pahvilaatikat kelpaavat asiakkaille ostosten pakkaamiseen ja muuttolaatikoiksi. Kaupan tulisi myös rohkaista asiakkaitaan käyttämään omia pakkauksiaan palvelutiskeillä sekä muille irtomyynnissä oleville tuotteille. Materiaalitehokkuus vaikuttaa osaltaan tuottein hintoihin, sillä pakkausmateriaalin väheneminen vaikuttaa myös tuotteen kustannuksiin. Pakkausmateriaalien kierrätettävyys tulisi niin ikään ottaa huomioon tuotetta sekä tuoteryhmiä valikoidessa.

5.2 Kaupan käytännöt

Pakkausmateriaalien lisäksi päivittäistavarakaupan jätteistä iso osa koostuu biojätteestä. Tuotteiden oikea säilytyslämpötila sekä menekin seuranta, jolla taataan optimaalinen määrä myyntiin meneviä tuotteita, varmistaa minimaalisen hävikin. Koska jätteen synty vaikuttaa jätehuoltokäytäntöihin, on työntekijöillä ja heidän osallistumisellaan merkittävä asema kaupan käytännöissä. Työntekijöiden oikea ja riittävä ohjeistaminen sekä kylmälaitteiden kunnon seuranta vaikuttavat syntyvän jätteen määrään. Jätetiloissa tulisi olla opasteet, joissa kerrotaan jakeittain mitä mihinkin keräysvälineeseen saa laittaa. On tärkeää kiinnittää huomiota myös lyhytaikaisten työntekijöiden ohjeistamiseen.

5.3 Jätehuoltotilat

Kaupan sisäisellä kierrätyspisteen toimivuudella on suuri vaikutus työntekijöiden jätehuoltoon kohdistuviin asenteisiin. Kierrätyspisteen hyvä suunnittelu sujuvoittaa jätteiden lajittelua sekä jäteastioiden tyhjentämistä. Yhteinen kiinteistö muiden yritysten kanssa saattaa myös vaikuttaa jätehuoltoratkaisuihin. Tällaisessa tapauksessa tulisi selvittää, voidaanko jätehuoltoa yhtenäistää kiinteistön osalta.

Jäteastioiden sijoittelua ulos tulisi välttää. Tämä helpottaisi päivittäisiä jätehuoltokäytäntöjä sekä helpottaisi varautumista lintuihin sekä muihin eläimiin.

Kaupan ja Ruokakeskon asiantuntijoiden avulla sisäiset kierrätyspisteet tulisi kehittää entistä toimivammiksi. Ruokakeskon on toimittava aktiivisesti tapauksissa, joissa jätetilat ovat rajalliset ja kaupan kiinteistö on iäkäs. Uusia kauppvoja perustettaessa on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota ympäristö- ja kierrätysasioiden sujuvuuteen kaupassa.

Raportointijärjestelmällä kauppojen ja Ruokakeskon välillä Ruokakesko voisi helpommin luoda yhteenvedon kauppojen jätehuoltoasioista. Yhtenäinen raportointi voitaisiin esimerkiksi liittää osaksi K-ympäristökauppajärjestelmää. Tällöin Ruokakesko pystyisi helpommin tarjoamaan tukeaan muun muassa jätehuoltopalveluiden valintaan. Raportointijärjestelmän perustana ei olisi pelkästään kauppojen aktiivisuuden mittaaminen ja niiden tuloksellisuuden tarkastelu vaan raportointijärjestelmä olisi keino edistää kauppojen välistä yhteistyötä ja edistää niiden parametrien vertailukelpoisuutta.

5.3 Jätteen vähentäminen

Pian vanhentuvat tuotteet voi laittaa alennusmyyntiin tai ohjata hyväntekeväisyyteen esimerkiksi päivä- tai vanhainkodeilla tai seurakunnille. Vanhentuneet tuotteet tulee kuitenkin hävittää. Ainoastaan sellaisia elintarvikkeita voidaan lahjoittaa, joiden myyminen on vielä sallittua. Esimerkiksi myynnistä poistuvia tuotteita voidaan lahjoittaa avustuksina. Joitakin vanhentuneita tuotteita voidaan ohjata eteenpäin, esimerkiksi hevostilat tai sikalat saattavat olla kiinnostuneita kuivasta leivästä. /2/

Vanhat aikakauslehdet voidaan toimittaa vanhainkoteihin ja sairaaloihin luettaviksi. Sanomalehdet ovat omiaan kukkien kääreiksi.

5.4 Energiajäte

Energiajakeen kustannukset ovat haastattelun perusteella huomattavasti edullisempia kuin sekajätteen hinnat. Useita kauppvoja huolestuttava energiajakeen keräyksen loppuminen, sillä energiajätettä käsittelevien polttolaitosten säädökset tiukentuivat. Tämän vuoksi energiajäte on

saattanut kallistua jopa sekajätteen hintatasolle. Asetukset täyttäviä polttolaitoksia on suunnitteilla ympäri Suomea, mutta niiden valmistuminen kestää joitakin vuosia. Vaikka energiajakeen kerääminen loppuisi joksikin aikaa, on syytä olettaa, että sen polttamista jatketaan tulevaisuudessa. Siitä huolimatta, että energiajäte kallistuu, tulee sen keräämisen lopettamista harkita tarkkaan. Etenkin jos keräyksen lopettaminen aiheuttaa muutoksia keräysvälineisiin voi syntyvä kustannussäästö jäädä olemattomaksi. Sekajätteen hinnan kallistumisen ja jäteveron nousun takia jätteiden lajittelun tärkeys korostuu entisestään.

Kierrätettäväksi kelpaamattoman pakkausjätteen hyödyntäminen energiana parantaa huomattavasti jätteen hyötykäyttöastetta. /2/ Vaikka jätteen kierrättäminen on tärkeää, on syytä huomata myös se, että aina kierrättäminen ei ole järkevää. Joissain tapauksissa valitun kierrätystavan vuoksi jätteitä saatetaan joutua kuljettamaan pitkienkin matkojen päähän. Jätteen kierrätysasteen alentaminen voi tilanteesta riippuen olla ympäristö- sekä kustannusystävällisempi vaihtoehto.

5.5 Asiakkaat

Koska asiakkaille tarjottavat kierrätyspalvelut ovat yksi kaupan näkyvimmistä ympäristömyönteisyyttä koskevista asioista asiakkaille, on tärkeää, että keräyspisteestä huolehditaan. Vaikka kunta onkin vastuussa kierrätyspisteen ylläpidosta, asiakkaat mieltävät usein sen keskeiseksi osaksi kaupan toimintoja. Jos keräyspisteen siisteydessä on ongelmia, tulee ottaa yhteyttä siitä vastaavaan kuljetusyhtiöön. Mikäli keräyspiste on jatkuvasti liian täynnä tai roskia on astioiden ulkopuolella, täytyy jätehuoltoyhtiön kanssa selvittää, onko kerättäviä jakeita tarpeeksi ja ovatko niiden jäteastioiden tyhjennysvälit tarpeeksi tiheät. Koska kesäaikaan monien paikkakuntien väkiluku saattaa kasvaa, olisi tämä syytä ottaa huomioon asiakaskeräyspisteen tyhjennysvälejä ajoitettaessa.

Astioihin kuulumatonta jätettä voi välttää muun muassa ohjeistamalla asiakkaita kierrätyskeskuksiin ja jäteasemille. Ohjeiden tulisi olla selvät ja niiden tulisi sijaita näkyvällä paikalla asiakaskeräyspisteen yhteydessä. Astioissa on myös syytä olla selkeät ohjeet siitä, mitkä jakeet mihinkin kuuluvat.

5.6 Jätteenkeräysvälineet

Kaupan tulisi tarkkailla keräysvälineiden täyttymystä. On myös järkevää ottaa tavaksi täyttää tietyn jakeen keräysvälineet yksi kerrallaan, etenkin jos painon lisäksi jätehuoltoyritys laskuttaa myös tyhjennettävien astioiden määrän mukaan. Tilanne, jossa biojäte on kolmessa astiassa, vaikka se olisi mahtunut kahteen, aiheuttaa lisäkustannuksia, kun maksetaan kolmannenkin astian tyhjennysmaksu.

Sellaisissa tapauksissa, joissa keräysvälineitä on tyhjillään tai ne eivät täyty kokonaan, tulisi harkita pienempiä astioita tai jakeen keskittämistä yhteen isompaan keräysvälineeseen.

Jätehuollon keskittäminen yhdelle kuljetusyhtiölle saattaa luoda kaupalle kustannussäästöjä ja yleensä myös helpottaa kaupan jätehuollon seuranta, sillä jätehuollon laskutus ja seuranta toimivat keskittyneemmin. Kauppojen kokemusten mukaan jätehuoltoyritykset saattavat antaa alennusta, kun kaikki palvelut hoidetaan keskitetysti. Kun jätehuoltopalvelut on keskitetty yhdelle jätehuoltoyritykselle, antaa tämä myös jätehuoltoyritykselle kokonaisvaltaisemmat mahdollisuudet toimia kaupan jätehuoltokäytäntöjen kehittäjänä.

5.7 Ruokakeskolta vaadittavat toimenpiteet

Ruokakeskon tulee tiedottaa säännöllisesti alan lainsäädännön muutoksista ja niiden aiheuttamista toimenpiteistä. Kaupoissa kaivataan tietoa kierrätettävistä jakeista ja lajittelusta. Jos Ruokakesko tai K-kaupat yhtenäistävät toimintojaan ja toimivat keskitettyjen jätehuoltoyritysten kanssa, on näiden yritysten entistä helpompi jakaa tietoa usealle kaupalle.

Kuntien erilaiset jätehuoltomääräykset ja liikkeiden erilaiset toimitilat, sekä muun muassa kauppojen koko vaikuttavat siihen, että aivan yhtenäistä käytäntöä jätehuollolle ei voida luoda. Joitakin ketjukohtaisia sopimuksia voitaneen kuitenkin tehdä. Näin saataisiin yhtenäisempiä jätehuoltomalleja.

On myös syytä selvittää, voisivatko seudun kaupungit tehdä yhteisen jätehuoltosopimuksen kuljetusyrityksen kanssa ja alentaa kaikkien kustannuksia. Etenkin tällöin jäteraportoinnin tarve on huomattava, sillä vain tarkan seurannan avulla kustannukset kyettäisiin jakamaan oikeudenmukaisesti.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- 1 K-ympäristökaupan käsikirja. Versio 1/2006. Ruokakesko Oy.
- 2 Logistiikka- ja ympäristöasiat osana päivittäistavarakaupan kestävästä kehitystä
Päivittäistavarakauppa Ry 2004.
- 3 YTV:n jätteen synnyn ehkäisystrategian taustaselvitys 2001.

Virallislähteet

Lait

- 4 Jätelaki (1072/1993)
- 5 Ympäristöministeriön asetus yleisimpien jätteiden sekä ongelmajätteiden
luettelosta (1129/2001)

Painamattomat lähteet

- 6 Pelin, Toni, ympäristösuunnittelija, Kesko, keväällä 2006
- 7 Saarinen, Merja, ympäristöasiantuntija, Kesko, keväällä 2006

Sähköiset lähteet

- 8 Ruokakesko Oy [www-sivu] [viitattu 20.3.2006]
- 9 Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta (YTV), Fiksu tuottaa vähemmän
jätettä – Parhaat käytännöt kaupoissa. [sähköinen dokumentti] [viitattu
20.3.2006] Saatavissa http://www.fiksu.net/toissa/kaupan%20bp_ytv.pdf

LIITTEET

LIITE 1 Jätehuollon kyselylomakkeen saate

LIITE 2 Jätehuollon kyselylomake

K-kauppia / ympäristövastaava

JÄTEHUOLLON KÄYTÄNNÖT K-RUOKAKAUPPOISSA

Arvoisa vastaanottaja,

Osana K-ympäristökaupan toimintamallin kehittämistä Ruokakesko kartoittaa K-citymarket- sekä K-supermarket-ketjujen kauppojen jätehuollon käytäntöjä ja kustannuksia.

Jätteiden lajittelu ja kierrätys sekä jätteen synnyn ehkäisy ovat tehokkaita tapoja vähentää ympäristökuormitusta. Lisäksi jätehuollon kustannustason jatkuva nousu lisää tarvetta tehokkaiden jätehuoltomallien selvittämiseen ruokakaupoissa.

Kyselyn avulla kartoitamme K-ruokakauppojen nykyisiä jätehuollon toimintatapoja. Kyselyn tulokset toimivat perustana K-ympäristökauppojen tulevaisuuden jätehuollon toimintamallien kehittämiseksi sekä hyvien käytäntöjen esiin saamiselle.

Saadaksemme mahdollisimman kattavan otannan yksittäisten kauppojen jätehuoltokäytännöistä pyydämme Teitä osallistumaan kyselyyn. Toivomme Teidän perehtyvän etukäteen lomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Otamme Teihin yhteyttä noin viikon kuluessa, jolloin voimme sopia ajan puhelinhaastattelulle, jossa kysely käydään läpi (10-15min).

Mikäli haluatte täyttää kyselyn itsenäisesti, lomake on saatavana pyydettyäessä myös sähköisessä muodossa.

Kaikille kyselyyn osallistuville kauppoille toimitetaan keväällä kirjallinen raportti saaduista tuloksista ja parhaista jätehuollon käytännöistä K-ruokakaupoissa.

Lisätietoja antavat:

Suvi Santajärvi p. 050 3015582, Toni Pelin, p. 01053 28619, toni.pelin@kesko.fi

Ystävällisin terveisin:

Suvi Santajärvi
Tampereen ammattikorkeakoulu / Ruokakesko Oy

LIITE

Jätehuoltokysely

KAUPAN NIMI JA YHTEYSHENKILÖ:

PVM: _____

KERÄYSVÄLINEET JA TYHJENNYKSET:

1. Millaisessa kiinteistössä toimitte?

Erilliskiinteistö Kauppakeskus Muu, mikä? _____

2. Jätteenkeräyksen käytännöt

(Täytä ao. ruudukko käyttäen alla olevia koodikirjaimia niiden jakeiden osalta joita kerätään)

Keräysväline (a) puristin (b) kontti, (c) paalain (d) säiliö (240/330) (e) säiliö 600 (f) rullakko (z) muu mikä? (x) ei tietoa

Keräysvälineen omistaja (a) kauppias (b) Kesko (c) kiinteistö (d) kuljetusliike (z) muu, kuka? (x) ei tietoa

Kuljetusliike (a) Kesko (b) SITA (c) L&T (d) Paperinkeräys (e) Kuusakoski (f) paikallinen yhtiö (g) YTV (h) Ekokem (z) muu, mikä? (x) ei tietoa

	Keräysväline	Välineen omistaja	kuljetusliike
Bio	☐	☐	☐ _____
Bio2 (biojätteet pakkauksineen)	☐	☐	☐ _____
Energia	☐	☐	☐ _____
Lasi	☐	☐	☐ _____
Metalli	☐	☐	☐ _____
Muovi	☐	☐	☐ _____
Pahvi ja kartonki	☐	☐	☐ _____
Paistorasvat	☐	☐	☐ _____
Paperi	☐	☐	☐ _____
Puu	☐	☐	☐ _____
Seka	☐	☐	☐ _____
Sähkö- ja elektroniikkaromu (oma)	☐	☐	☐ _____
Sähkö- ja elektroniikkaromu (asiakkailta)	☐	☐	☐ _____
Ongelmajäte	☐	☐	☐ _____
Muu, mikä? _____	☐	☐	☐ _____

3. Ongelmajätteet

Mitä ongelmajätettä teillä pääasiallisesti syntyy?

Millainen on ongelmajätteenkeräilykäytäntönne? Paperilla, Sähköinen lomake, Emme pidä kaikesta kirjaa

Tarkennus:

JÄTEHUOLLON SEURANTA JA KEHITYS

4. Miten jätehuoltomäärät jakautuvat vuosittain ja mikä on kuljetusliikkeen käyttämä laskutusperuste? Miten jätehuolto on kehittynyt edellisvuodesta?

Täydentäkää laskutusperuste ko. kirjainkoodeja käyttäen: a) m³ b) kg c) tyhjennyskerta d) muu, mikä

_____	Määrä (tn)	Kustannus (EUR)	Kehitys (% / €)	Laskutusperuste
VUOSI 2005				
Bio	_____	_____	_____	☐
Bio2 (pakatut biojätteet)	_____	_____	_____	☐
Energia	_____	_____	_____	☐
Lasi	_____	_____	_____	☐
Metalli	_____	_____	_____	☐
Muovi	_____	_____	_____	☐
Ongelmajäte	_____	_____	_____	☐
Pahvi ja kartonki	_____	_____	_____	☐
Paistorasvat	_____	_____	_____	☐
Paperi	_____	_____	_____	☐
Puu	_____	_____	_____	☐
Seka	_____	_____	_____	☐
SER (oma)	_____	_____	_____	☐
SER (asiakkailta)	_____	_____	_____	☐
Muu, mikä? _____	_____	_____	_____	☐

Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet kehitykseen?

ASIAKKAAT

5. Onko kiinteistöenne piha-alueella asiakaskeräyspiste?

- Kyllä
 Ei

Jos kyllä, niin onko keräyspistetoiminnassa ilmennyt ongelmia?

- Kyllä
 Ei

Jos kyllä, niin minkälaisia?

LÄHITULEVAISUUDEN SUUNNITELMAT JÄTEHUOLLON OSALTA

6. Onko lähiaikoina tapahtunut tai tapahtumassa muutoksia seuraaviin asioihin?

	Muutos
☐ Jätehuoltoyhtiö	_____
☐ Uusia jätelajeita	_____
☐ Poistuvia jätelajeita	_____
☐ Uusia keräysvälineitä	_____
☐ Poistuvia keräysvälineitä	_____
☐ Kustannusten muutos	_____
☐ Muuta, mitä?	_____

Tarkennus:

7. Missä jätehuoltoon / kierrätykseen liittyvissä asioissa kauppanne haluaa enemmän Ruokakeskon tukea?

- Kaupan sisäisen kierrätyspisteen kehittäminen
- Tietoa kierrättävistä jakeista ja lajittelusta
- Tietoa käytettävistä keräysvälineistä
- Tukea jätehuoltopalvelujen valintaan
- Tietoa alan lainsäädännön kehityksestä
- Muussa, missä?

Tarkennus:

8. Mitkä ovat mielestänne suurimmat kehitystarpeenne jätehuollon ja kierrätyksen osalta?

9. Mitkä ovat mielestänne suurimmat vahvuutenne jätehuollon ja kierrätyksen osalta?
